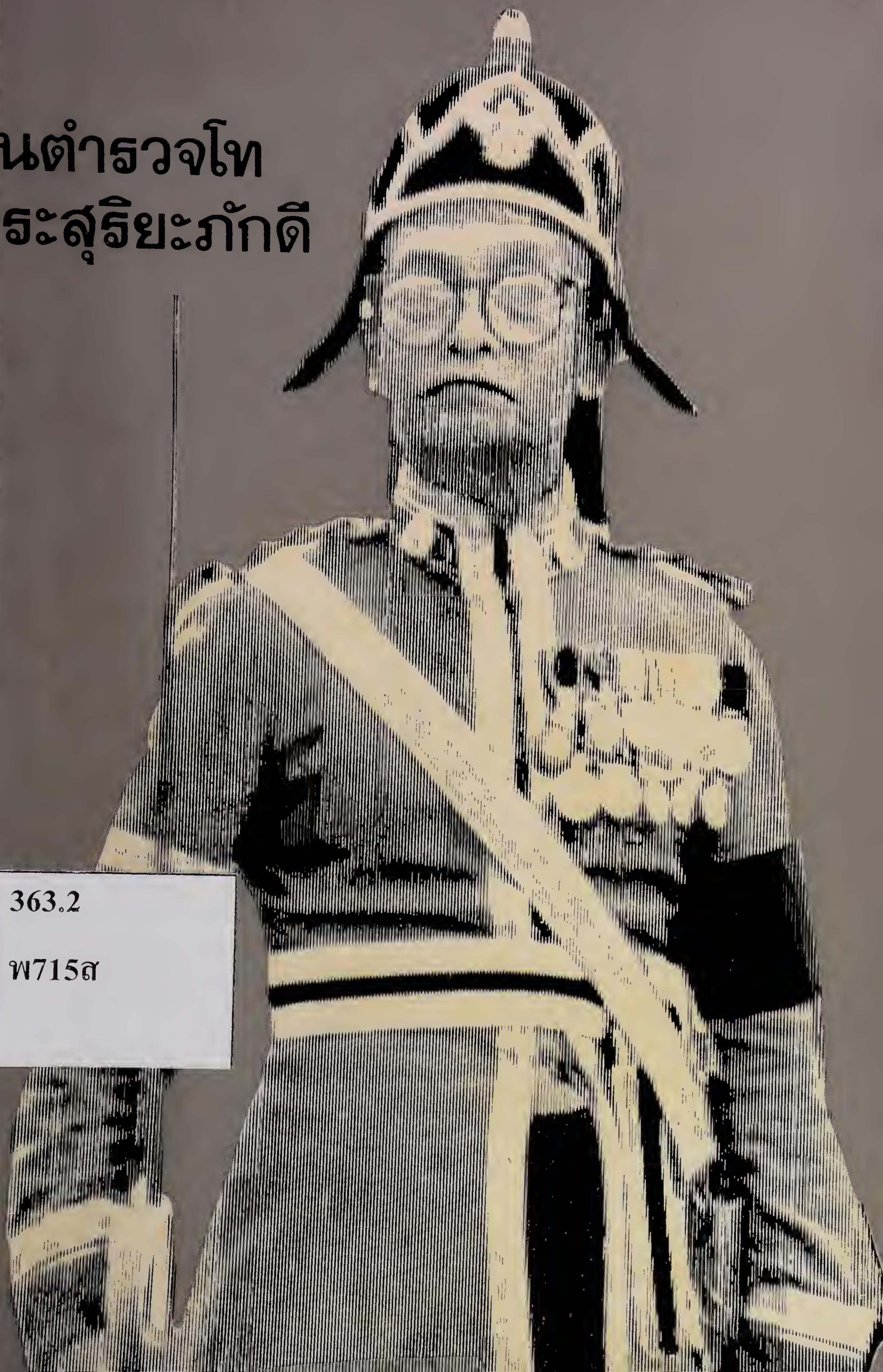
ขุนตำรวจโท พระสุริยะภักดี

พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในวันพระราชทานเพลิงศพ

ขุนตำรวจโท พระสุริยะภักดี

ณ ฌาปนสถานวัดโสมนัศวิหาร

วันอังคารที่ ๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๙

ขุนตำรวจโท พระสุริยะภักดี

ชาตะ ๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๓๑

มตะ ๒๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๙

ถ่ายกับลูกหลานเหลนที่หน้าบ้าน "สุริยสุข"
บริเวณคนชราบางแค

คุณจ๊ะ

○

มีพรรคพวกเพื่อนฝูงส่วนมากพากันสงสัยว่า ทำไมข้าพเจ้าจึงเรียกบิดาบังเกิดเกล้าว่า "คุณจ๊ะ" ทำไมไม่เรียก พ่อ คุณพ่อ หรือป๋า อย่างที่คนอื่น ๆ เขาเรียกพ่อของเขา และคำว่า 'จ๊ะ' นี่เป็นภาษาอะไร มีที่มาอย่างใด ข้าพเจ้าเอง แต่แรกก็ไม่เข้าใจเช่นกัน ต่อมาภายหลัง จำความได้จึงเรียนถาม คุณจ๊ะท่านเอง ท่านตอบว่า เป็นภาษาไทยแท้ ๆ มีที่มาก็คือ เมื่อข้าพเจ้าเป็นเด็กอายุในวัยสอนพูด ท่านสอนให้พูดว่า จ๊ะ จ๋า ก่อน คือก่อนที่ท่านจะไปหรือกลับจากทำงาน คำแรกที่ท่านทักทายข้าพเจ้าก็คือ จ๊ะ ข้าพเจ้าก็เลยติดคำนี้ พอเห็นท่านเข้าก็เรียกว่า จ๊ะ ทุกครั้งไป และมิใช่แต่ข้าพเจ้าแต่คนเดียว แม่ น้อง ๆ และทุกคนที่เคยอยู่กับท่านในบ้าน ก็พลอยเรียกตามข้าพเจ้าไปด้วย

คุณจ๊ะ นามเดิมชื่อ บุญช่วย ท่านเพิ่งเล่าให้ข้าพเจ้าฟังเมื่อใกล้จะถึงแก่กรรมว่า เดิมไม่มีชื่อ เจ็บเป็นผีทักขาเกือบจะตายอยู่แล้ว จนกระทั่งพ่อแม่ เตรียมหาไม้ทำโลง บังเอิญคนในบ้านไปพบพระภิกษุชราองค์หนึ่งมาปักกรดธุดงค์อยู่ท้ายสวน ท่านให้ยามาแก้ไข กลับหายเป็นปกติ คุณปู่ก็เลยให้ชื่อว่า 'บุญช่วย' แต่นั้นมา ท่านเกิดที่ตำบลเทพราช อ. บ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิง-

เทรา ที่บ้านริมคลองประเวศบุรีรมย์ เมื่อวันที่ ๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๓๑ ตรงกับวันอังคาร แรม ๑๒ ค่ำ เดิน ๑๐ ปีชวด เป็นบุตรของ นายเปลื้อง นางบัว มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันอีกสามคน

นายบุญช่วย
ด.ช. บุญชื้น (ถึงแก่กรรมเมื่ออายุ ๖ ขวบ)
น.ส. บุญธรรม (แต่งงานกับนายวิเชียร รามวงศ์วาน) ยังมีชีวิตอยู่
น.ส. เล็ก (แต่งงานกับนายชวน สุริยะจันทร์ อดีตปลัดจังหวัดลำพูน) ถึงแก่กรรมแล้ว

เมื่อเยาว์วัย คุณปู่ได้นำมาฝากไว้กับท่านพระครูทิม (พระครูสุวรรณบรรพต) วัดสระเกศ เพื่อให้เข้าศึกษาเล่าเรียนที่โรงเรียนอนุกรมไทยาคาร จนสอบได้ชั้นประถมปีที่สี่ จึงย้ายไปเรียนชั้นมัธยมที่โรงเรียนราชบุรณะ (ปัจจุบันคือโรงเรียนสวนกุหลาบ) และในปีพ.ศ. ๒๔๔๘ ก็ต้องลาออกจากโรงเรียนนั้น เพราะพระยาสิทธิโชคชุมนุมซึ่งเป็นญาติผู้ใหญ่ได้พาเข้าถวายตัวเป็นมหาดเล็กในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร (รัชกาลที่ ๖) ซึ่งก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เข้าเป็นนักเรียนนายร้อยตำรวจ ในวันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๔๕๓ และจบ

ออกมาได้เป็น ว่าที่นายร้อยตำรวจตรี รับราชการกองพิเศษตำรวจนครบาล ในปี ๒๔๕๔ ก็ได้แต่งงานกับแม่ น.ส. หวั่น บุตรีนายหวาด นางแจ่ม ซึ่งเป็นญาติของพระยาสิทธิโชคชุมนุม ปีพ.ศ. ๒๔๕๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ย้ายไปรับราชการในกรมพระตำรวจหลวงรักษาพระองค์ ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น นายตำรวจโท จ่าเผ่นผยองยิ่ง (รับราชทานเงินเดือนเดือนละ 60 บาท) และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามสกุลให้ด้วยว่า "วรรธนะภัฏ"

เมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๔๕๖ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานสัญญาบัตรให้เป็น นายร้อยตำรวจเอกจมื่นสมุหพิมาน และในระยะนี้เองคุณจ๊ะได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานชื่อบุตรทั้งสามคนขึ้นไปด้วย ซึ่งก็ได้มีพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ พระราชทานลงมาดังนี้คือ

ด.ญ. กัณหา

ด.ช. ชาลี (ถึงแก่กรรมเมื่ออายุเข้าเบญจเพศ)

ด.ญ. ดารา (ถึงแก่กรรมเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕ สมรสกับนายพลตรีวัน ทั่งจันทร์)

และในปี พ.ศ. ๒๔๖๖ ก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานบรรดาศักดิ์ให้เป็น ขุนตำรวจโท พระสุริยะภักดี (เงินเดือน ๓๐๐ บาท) เมื่อสิ้นรัชกาลที่ ๖ กรมพระตำรวจหลวง

ได้ยุบกองกลาง คงคัดไว้เพียง ๑๒ นายให้ย้ายไปขึ้นแก่กรมวัง คุณจ๊ะเป็นคนหนึ่งในจำนวน ๑๒ นายนั้น กรมวังมีหน้าที่ตามและนำเสด็จถวายอารักขาเจ้านายฝ่ายใน ในเวลาเสด็จออกประพาศหรือประทับแรมในสถานที่ต่าง ๆ คุณจ๊ะได้เป็นกรมวังถวายเจ้านายฝ่ายในหลายพระองค์ คงจะเป็นที่โปรดปรานตามความสังเกตของข้าพเจ้าจากแหนบทองคำลงยา กระดุมเสื้อนอกลงยาของหลาย ๆ พระองค์ บางครั้งท่านก็โปรดให้คุณจ๊ะนำลูกสาวคือข้าพเจ้าติดตามไปในขบวนเสด็จด้วย ดังเช่นคราวตามเสด็จไปถวายอารักขาสมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา และพระนาง สุวัทนาราชเทวี ไปประทับแรม ณ ตำบลหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นเวลานานนับเดือน จนท่านคุ้นเคยกับข้าหลวงในขบวนตามเสด็จ ข้าพเจ้าจำได้ว่า คุณพระพี่เลี้ยงทุกท่าน ให้เกียรติ์เรียกคุณจ๊ะว่า "คุณพ่อ" และเวลาจะทรงบาตรก็จะต้องให้คุณพระเป็นผู้เชิญเสด็จ (อุ้ม) ทุกเช้าเป็นประจำ

พ.ศ. ๒๔๗๘ จึงออกจากตำแหน่งกรมวัง และถูกเรียกตัวเข้ารับราชการใหม่ เป็นการรับราชการชั่วคราว เพื่อเป็นการเตรียมการรับเสด็จ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๘ จะเสด็จกลับจากสวิสเซอร์แลนด์ และในปีพ.ศ. ๒๔๙๕ สำนักพระราชวังสั่งให้บรรจุเป็นข้าราชการวิสามัญรับราชการตลอดมาจนถึงรัชกาลปัจจุบัน จนกระทั่งต้องลาออกจากราชการในวันที่ ๒ ตุลาคม

พ.ศ. ๒๔๙๙ เพราะสุขภาพไม่สมบูรณ์ หลังจากลาออกจากราชการแล้วท่านก็พักอยู่กับลูกสาวคนเล็ก และเมื่อต้องการจะอยู่อย่างสันโดษท่านก็ไปอยู่ที่บ้านบางแค แรกทีเดียวท่านไปอยู่ประเภทโรงแรม (เสียเงิน) ครั้นข้าพเจ้าไปเยี่ยมท่าน ท่านก็ปรารภว่าอยากอยู่เป็นบ้าน ข้าพเจ้าและคุณเล็ก เคียงศิริก็ตกลงใจปลูกบ้านหลังเล็ก ๆ ซึ่งท่านให้ชื่อว่า "สุริยะสุข" ให้ท่านอยู่ท่านอยู่ที่บ้านนั้นอย่างมีความสุขจริง ๆ หลายปี จนกระทั่งดาราซื้อบ้านที่ริมคลองมหาสวัสดิ์ ตำบลตลิ่งชัน มีบ้านติดที่มาด้วยท่านจึงย้ายมาอยู่ที่บ้านสวนริมคลองมหาสวัสดิ์ตลอดจนวาระสุด-ท้าย โดยมีพลตรีวัน ทังจันทร์ บุตรเขย เป็นผู้ช่วยดูแลในยามเจ็บไข้ เพราะตั้งแต่แม่ถึงแก่กรรมไปแล้ว ท่านก็มิได้แต่งงานใหม่หรือมีภรรยาใหม่ ท่านสู้ อดทนปรนนิบัติตัวเองมาโดยตลอด

จากความรู้สึกส่วนตัว ข้าพเจ้ารู้สึกว่า ตั้งแต่เล็ก ๆ มาแล้ว คุณจ๊ะเป็นห่วงและรักข้าพเจ้ามากกว่าลูกทุกคน จนกระทั่งแม่ของข้าพเจ้าเอง ก็แบ่งชั้นว่า ข้าพเจ้าเป็นลูกพ่อ ดาราเป็นลูกแม่ เรื่องที่ข้าพเจ้าจำได้ไม่ลืมก็คือ ถึงวันเกิดข้าพเจ้าเมื่อครบอายุ ๑๕ บริบูรณ์ ข้าพเจ้าได้รับของขวัญจากคุณจ๊ะโดยไม่คาดฝัน เพราะไม่เคยมีลูกคนใดได้รับมาก่อน สิ่งนั้นคือกระเป๋าใส่หนังสือสำหรับไปโรงเรียน กับน้ำหอม ๑ ขวด และตามใจข้าพเจ้าเมื่อข้าพเจ้าขอกลับเข้าเรียนหนังสืออีก หลังจากพักการเรียนอยู่

บ้านเฉย ๆ มาเกือบสองปี ในระยะนั้นคุณจ๊ะรับราชการเป็นกรมวัง ทราบดีว่าข้าหลวงของเจ้านายฝ่ายในส่วนมากถูกส่งไปเรียนที่ ร.ร. เซนต์ฟรังซิสซาเวียร์ บ้านญวนสามเสน ท่านก็พาข้าพเจ้าไปเข้าเป็นนักเรียนที่โรงเรียนนั้นบ้าง ข้าพเจ้ากล้าเรียนกับท่านด้วยใจจริงว่า ข้าพเจ้าไม่ต้องการทรัพย์สินมรดกของท่าน ขอเพียงให้ข้าพเจ้าได้เรียนให้จบมัธยมปีที่แปดเท่านั้น ข้าพเจ้าก็พอใจแล้ว ท่านก็ตามใจให้ข้าพเจ้าได้เรียนจนจบมัธยมปีที่แปดสมปราถนาที่ ร.ร. ราชินีบน การศึกษาทำให้ข้าพเจ้าก้าวเข้ามาดำรงชีวิตเป็นนักเขียน ซึ่งท่านก็ไม่สู้จะพอใจนัก และโกรธมากเมื่อข้าพเจ้าขอแต่งงานกับนักเขียนที่ยากจน แต่ท่านคงไม่ทราบหรอกว่า ท่านน่ะเองเป็นผู้วางบรรทัดขีดเส้นความเป็นนักเขียนไว้ให้ข้าพเจ้า นั่นคือทุกครั้งที่ท่านต้องตามเสด็จไม่ว่าจะเป็นองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หรือเจ้านายฝ่ายในไปประทับแรมต่างจังหวัดหรือค่ายหลวงเสือป่า ท่านจะกำชับให้ข้าพเจ้าเขียนจดหมายเล่าเหตุการณ์ทางบ้านอย่างละเอียดส่งไปให้ท่านทราบเสมอ และอีกประการหนึ่งก็คือ เมื่อตอนอายุยังน้อย ๆ หลังอาหารเย็นแล้วก่อนเข้านอน ท่านจะให้ลูกสองคนไปนอนด้วยแล้วก็เล่านิทานชีวิตจริง ๆ ของท่านให้เรา ข้าพเจ้าและชาลีฟังเรื่องเจ้าออดกับเจ้าแอด เด็กบ้านนอกสองคนพี่น้องซึ่งถูกพ่อนำมาฝากไว้ที่วัดเพื่อให้เรียนหนังสือ แรกทีเดียวเราก็ไม่ทราบว่า

มันเป็นชีวิตจริง ๆ ของท่าน แต่ความละเอียดของนิทาน ซึ่งแม้แต่เสียงเรือเสียงแจวที่นำเจ้าออดกับเจ้าแอดดังกระทบน้ำมีเสียงอย่างไร ท่านก็ทำเสียงจนคล้ายกันไปด้วย ความอดหยากยากจนต้องอดทนเพียงใดของเด็กวัดในสมัยนั้น ท่านอธิบายได้ละเอียดจริง ๆ แม้กระทั่งความพุ่มเพื่อยในวันพระ วันโกน วันเข้าพรรษามากขนาดเอาไข่เค็มมาเล่นทอยกอง และในยามขาดแคลน ก็ต้องอาศัยยอดตำลึงบนภูเขาทองนั่นเอง เอามาทำอาหารง่าย ๆ แก้หิว เจ้าออดคือตัวท่าน เจ้าแอดก็คือ (หลวงอนุบาลวิไชย-อาสน์) น้องชายร่วมบิดาคนละมารดาของท่าน เรื่องเจ้าออดกับเจ้าแอด ชีวิตของเด็กวัดที่พลัดพ่อพลัดแม่เข้ามาอยู่ในความดูแลของท่านพระครู ทำให้คุณจ๊ะเห็นใจญาติพี่น้องพวกหลาน ๆ หรือบางทีก็มิใช่ญาติ แม้เป็นเพียงรู้จักใกล้ชิดกันหรือใครก็ตามมาขออาศัยอยู่เพื่อการศึกษา เพื่อรักษาตัว บ้านข้าพเจ้าที่นางเลิ้ง ในตรอกต้นไทรย์ หลังวัดโสมนัส คุณจ๊ะและแม่จะรับไว้แทบทุกรายบางรายท่านอุปการะทั้งการกิน ทั้งเสื้อผ้า ค่าเล่าเรียนหมดเบ็ดเสร็จ บางรายมาอยู่ทั้งพี่และน้องร่วมห้าหกคนโดยท่านไม่เคยคิดค่ากินอยู่เลย บางขณะอยู่กันเต็มบ้านประมาณ ๒๐ กว่าคนขึ้นไปก็มี

ในจำนวนเด็กที่เข้ามาสู่ความอุปการะของคุณจ๊ะ มีอยู่รายหนึ่งที่ข้าพเจ้าจำได้ คือ เด็กชายวาด ซึ่งพ่อตาย เหลือแต่

แม่มีลูกหลายคนเลี้ยงไม่ไหว ก็เลยยกนายวาดคนนี้ให้คุณจ๊ะมาเลี้ยง ข้าพเจ้าเรียกเขาว่า พี่วาด เพราะเขาได้มาช่วยเลี้ยงดูอุ้มข้าพเจ้าไปเที่ยวบ้าง ในฐานะคล้ายจะเป็นพี่เลี้ยง ต่อมาคุณจ๊ะคงจะเห็นว่าเป็นคนซื่อสัตย์สุจริตดี ก็เลยนำไปฝากต่อไว้กับพระยาอนิรุธเทวา ซึ่งคุณจ๊ะเรียกท่านว่า (เจ้าคุณเล็ก) พร้อม ๆ กันนั้นก็ฝาก "นายพิศ กฤษณะบาล" หลานชายของแม่ที่ท่านเลี้ยงดูมาคู่กันไว้กับท่านเจ้าพระยารามราฆพ (เจ้าคุณใหญ่) นายวาด ต่อมาเจ้าคุณเล็กได้นำเข้าถวายตัวเป็นมหาดเล็กประจำห้องพระบรรธมได้ยศถาบรรดาศักดิ์ว่า "หุ้มแพร นายบำเรอราชา" สิ้นแผ่นดิน สิ้นรัชกาลที่ ๖ พระบาทสมเด็จพระมงกุฏเกล้าเจ้า-อยู่หัว พี่วาดซึ่งมีแต่ความสุจริต ความจงรักภักดี จึงประสพแต่ยากจน ข้าพเจ้าได้ทราบว่าเมื่อเวลาพี่วาดตาย คุณจ๊ะต้องไปช่วยจัดธุระทำงานศพให้อีก ไม่มีทรัพย์สมบัติอะไรเป็นกอบเป็นกำเลย ส่วนพี่พิศนั้น ท่านเจ้าคุณใหญ่ท่านรักและไว้ใจมากเช่นกัน ท่านเอาไว้ใช้เอง และได้ถึงแก่กรรมเมื่ออายุยังน้อยเหมือนพี่วาด

เมื่อคุณจ๊ะเริ่มไม่สบาย ใครถามท่านว่า ท่านเป็นอะไร ท่านก็ตอบว่า เป็นหลายโรค โรคหัวใจ โรคกระดูกสันหลังงอก โรคเบาหวาน แต่ท่านก็ไม่ยอมอยู่นิ่งเฉย ชอบไปโน่นไปนี่อยู่เรื่อย ๆ เวลาไม่สบายก็เข้าไปพบนายแพทย์หลวงที่พระตำหนักจิตรลดารโหฐานเสียทีหนึ่ง แล้วกลับมาพรรณาให้ลูกหลานฟัง

ว่า เป็นพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่มีพระกระแสรับสั่งให้นายแพทย์หลวงตรวจและให้ยาฟรีโดยไม่ได้คิดมูลค่า แก่ผู้ที่เคยรับราชการอยู่ในสำนักพระราชวัง ในปลายเดือนพฤษภาคม ท่านเริ่มรู้สึกตัวว่า มีอาการไม่ดี อ่อนเพลียรับประทานอาหารไม่ได้ นอนไม่หลับ ลูกหลานพยายามจะพาไปหาหมอท่านก็ยืนยันว่าไม่ไป จะขอตายอย่างสงบ ไม่ต้องการให้มีการรบกวนและทุกคนก็ต้องตามใจท่าน ไม่กล้าขัดใจ ในที่สุดท่านก็ได้ไปสู่บรรภพด้วยความสุขสงบจริง ๆ เสมือนนอนหลับไปฉะนั้น

ข้าพเจ้า ซึ่งเป็นลูกที่เหลืออยู่คนเดียวของท่าน กับนายพลตรี วัน ทังจันทร์ สามีของดาราลูกสาวคนเล็ก ซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับท่านเป็นส่วนมาก พร้อมทั้งหลาน ๆ ทุกคน เข้าใจว่าด้วยคุณงามความสุจริต ความจงรักภักดี ความโอบอ้อมอารีย์ของคุณจ๊ะ ที่ได้สร้างสมไว้ในระยะเวลาใกล้จะอายุเก้าสิบปีนั้นคงจะอภิบาลรักษาวิญญาณของท่านไปสู่สุคติในสัมปรายภพโน้นแน่นอน

เจ้าภาพและลูกหลานขอกราบขอบพระคุณทุกท่านที่ได้กรุณามาในวันพระราชทานเพลิงศพนี้ หากในการต้อนรับบกพร่องอย่างใด ขอได้โปรดอภัยด้วย

ก. สุรางคนางค์

๕ กรกฎาคม ๒๕๑๙

กราบเท้าคุณตาที่เคารพรัก

คุณตานอกจากจะเป็นญาติผู้ใหญ่ที่เคารพรักแล้ว คุณตายังเป็นครูคนแรกของหลาน ๆ หลานหลายคนที่ได้อยู่ใกล้ชิดสามารถเขียนหนังสือได้ก่อนที่จะเข้าเรียน และเมื่อโตขึ้นก็ได้รับความรู้จากคุณตาหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะเรื่องของคนสมัยเก่า คุณตาเป็นคนเจ้าระเบียบและดุ แต่คุณตามีแต่ความเมตตากรุณาต่อหลานทุกคน เมื่อหลานคนใดเจ็บ คุณตาจะต้องไปเยี่ยมและดูอาการอย่างห่วงใย แม้ว่าบางครั้งคุณตาจะไม่แข็งแรงเพราะชรามากก็ตาม คุณตาเป็นผู้ที่เข้มแข็งอดทน และมีความทรงจำดีมาก แม้ว่าจะอายุมาก คุณตาสามารถจะพูดถึงสิ่งที่ผ่านมาหรือตอบคำถามต่าง ๆ ที่คุณตาทราบได้ชัดเจน ไม่มีอาการหลงลืมดั่งคนชราทั่ว ๆ ไป คุณตาชอบทำกับข้าวให้หลาน ๆ ทาน เมื่อเวลาหลานมาพร้อมหน้ากัน และคุณตาเป็นที่รักของเหลนทุกคน

การจากไปของคุณตาครั้งนี้ เหมือนกับวัตถุโบราณอันล้ำค่าของครอบครัวได้แตกสลายไป เหลือแต่สิ่งที่เป็นแต่ความ

ทรงจำ ความรำลึก ที่คุณตาได้กระทำไว้ให้หลานได้กล่าวขวัญถึงคุณตาด้วยความอาลัย และความชื่นชมต่อไปอีกนานแสนนาน หลานขอกราบคุณตา ขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์และผลบุญที่คุณตาได้กระทำไว้ โปรดได้นำคุณตาไปสู่ภพที่มีความสุขสมดังคุณตาปรารถนาชั่วกาลนาน

สุปาณี มณีนาวา (ในนามของหลาน ๆ)

ประวัติและหน้าที่ตำรวจหลวง
รักษาพระองค์

สมัยรัชกาลที่ ๕, ๖, ๗, ๘, ๙

ประวัติและหน้าที่ตำรวจหลวงรักษาพระองค์

สมัยรัชกาล

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕

แต่โบราณราชประเพณี เมื่อมีพระมหากษัตริย์ ก็ต้องมีทหารรักษาพระองค์ สมัยรัชกาลที่ ๕ มีทหารรักษาพระองค์ ๓ พวก ๑. ราชองครักษ์ ๒. ทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ ๓. ตำรวจหลวงรักษาพระองค์ ทั้ง ๓ พวกนี้มีชื่อต่าง ๆ กัน แต่ความหมายที่จะปฏิบัติราชการอย่างเดียวกัน คือ รักษาพระองค์พระบาท-สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระมเหษี พระราชโอรส พระราชธิดาเหมือนกัน ส่วนตำรวจหลวงรักษาพระองค์นั้น ทำเนียบเดิมแต่โบราณก็บอกว่าเป็นทหารสัญญาบัตรของตำรวจหลวง ร.อ. แต่มาเปลี่ยนเรียกว่าตำรวจหลวง ร.อ. แต่เมื่อสมัยไหนไม่ทราบชัด ตำรวจหลวง ร.อ. มีหลายกรม แต่ทำหน้าที่รักษาพระองค์ ๘ กรม นอกนั้นทำหน้าที่ช่างและหน้าที่อื่น ๆ ทำเนียบเดิมแต่โบราณ

ตำแหน่งตำรวจหลวง ร.อ. วังหลวง ๘ กรมนี้ ขึ้นอยู่กับจางวางซ้ายและจางวางขวา คือ

๑. จางวางซ้าย

นายพลตรี พระยาอภัยรณฤทธิ์
จ่าจางวางซ้าย นายร้อยโท จ่าชำนิทั่วด้าน (นาย-ตำรวจคนสนิทของจางวาง)

๒. จางวางขวา

นายพลตรี พระยาอนุชิตชาญชัย
จ่าจางวางขวา นายร้อยโท จ่าชำนาญทั่วด้าว (นายตำรวจคนสนิทของจางวาง)

ตำรวจหลวง ร.อ. ๘ กรมนั้นมีแจ้งดังต่อไปนี้

๑. กรมในซ้าย

เจ้ากรม นายพันเอก พระยามหาเทพกษัตริย์สมุห
ปลัดกรม นายร้อยเอก จมื่นราชามาตย์
จ่า นายร้อยโท จ่าหาญยุทธกิจ
นายเวร ว่าที่ร้อยตรี นายสวัสดิ์ภักดี นายราชภักดี นายชัยภักดี นายแก้วภักดี

๒. กรมในขวา

เจ้ากรม นายพนเอก พระยามหามนตรีศรีองครักษ์สมุห

ปลัดกรม นายร้อยเอก จมื่นทิพเสนา

จ่า นายร้อยโท จ่าห้าวยุทธการ

นายเวร ว่าที่ร้อยตรี นายรัตน์ภักดี นายชาติภักดี

๓. **กรมใหญ่ซ้าย**

เจ้ากรม นายพันเอก พระพิเรนทรเทพ

ปลัดกรม นายร้อยเอก จมื่นไชยาภรณ์

จ่า นายร้อยโท จ่าแผลงฤทธิ์รอนราญ

นายเวร ว่าที่ร้อยตรี ขุนรุดสำแดง ขุนแผลงอัคเน

๔. **กรมใหญ่ขวา**

เจ้ากรม นายพันเอก พระอินทรเทพ

ปลัดกรม นายร้อยเอก จมื่นไชยภูษา

จ่า นายร้อยโท จ่าผลาญอริพิศม์

นายเวร ว่าที่ร้อยตรี ขุนศรีวิไชย ขุนไกรสงคราม

กรมในซ้าย ในขวา ใหญ่ซ้าย ใหญ่ขวา ๔ กรมนี้ มีหน้าที่ประจำรักษาพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

๕. **กรมนอกซ้าย**

เจ้ากรม นายพันโท พระอินทรเดช

ปลัดกรม นายร้อยเอก จมื่นราชานุบาล

จ่า นายร้อยโท จ่าเร่งงานรัดรุด

นายเวร ว่าที่ร้อยตรี นายรงภักดี นายอาจภักดี

๖. กรมนอกขวา

เจ้ากรม นายพันโท พระราชวรินทร์

ปลัดกรม นายร้อยเอก จมื่นทิพรักษา

จ่า นายร้อยโท จ่าแรงรับราชการ

นายเวร ว่าที่ร้อยตรี นายฤทธิภักดี นายองค์ภักดี

กรมนอกซ้าย กรมนอกขวา ๒ กรมนี้ ประจำรักษาพระองค์พระราชโอรส

๗. กรมสนมทหารซ้าย

เจ้ากรม นายพันโท พระสุริยภักดี

ปลัดกรม นายร้อยเอก จมื่นประธานมณเฑียร

จ่า นายร้อยโท จ่าเขม้นสรยุทธยิ่ง

นายเวร ว่าที่ร้อยตรี นายจงภักดี นายจัดภักดี

๘. กรมสนมทหารขวา

เจ้ากรม นายพันโท พระพรหมบริรักษ์

ปลัดกรม นายร้อยเอก จมื่นสมุหพิมาน

จ่า นายร้อยโท จ่าเขม็งสัตริยาวุธ

นายเวร ว่าที่ร้อยตรี นายยิ่งภักดี นายยงภักดี

กรมสนมทหารซ้าย กรมสนมทหารขวา ๒ กรมนี้ ประจำรักษาพระองค์พระมเหษี พระราชธิดา

การแต่งกายของตำรวจหลวง ร.อ. สมัยรัชกาลที่ ๕ คล้ายกับทหารราบสมัย นั้นมีผิดกันบ้างเล็กน้อย คือ ทหารราบอินทรธนูที่บ่าสีแดงมีแถบสีทอง ส่วนตำรวจหลวง ร.อ. ใช้อินทรธนูสีบานเย็น คาดรัดประคดไหมสีแดงเป็นประจำ นอกนั้นเหมือนกับทหารราบทุกอย่าง แต่งปรกติครึ่งยศ เต็มยศ ก็เหมือนกับทหารราบ เครื่องหมายยศก็ใช้แบบเดียวกัน งบประมาณขึ้นกับกระทรวงกลาโหม ส่วนการบังคับบัญชาขึ้นตรงต่อองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ผู้ ที่จะมาเป็นตำรวจหลวง ร.อ. นั้น เป็นบุตรข้าราชการบิดาหรือญาติผู้ใหญ่นำมาถวายตัวเป็นมหาดเล็ก ทรงใช้สอยใกล้ชิดพระองค์ ทรงทราบนิสสัยใจคอของผู้นั้นว่าเป็นผู้ประพฤติดีขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์สุจริต เป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัย เมื่อเติบโตขึ้นจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้มาเป็นตำรวจหลวง ร.อ. มีหน้าที่คอยแห่นำตามเสด็จเมื่อเวลาเสด็จออกจากพระราชฐานชั้นใน มีหน้าที่ตรวจตราจับกุมผู้กระทำผิดกฎมณเฑียรบาลในเขตพระราชฐานชั้นนอก เขตพระราชฐานชั้นในเป็นหน้าที่ของกรมโขลน บางครั้งบางคราวทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ไปจับกุมผู้ หนึ่งผู้ ใด ณ สถานที่ใด ๆ ได้ทั้งสิ้น หรือปราบโจรผู้ร้ายต่างจังหวัด เมื่อจับกุมผู้หนึ่งผู้ ใดได้แล้ว ตำรวจหลวง ร.อ. ก็มาชำระความเอง เป็นอัยยการ เป็นผู้พิพากษาเสร็จไปในตัวศาล

ของตำรวจหลวง ร.อ. คือ หออรรถวิจารณ์เป็นตึกชั้นเดียวอยู่ใน พระบรมมหาราชวัง ถ้าจะเข้าในพระบรมมหาราชวังทางประตูศรีสุนทร หออรรถวิจารณ์อยู่ทางซ้าย

พลตำรวจหลวง ร.อ. เป็นเลขสักที่ท้องแขนอักษร ต.ร. เวลาปรกติปีหนึ่งผลัดเปลี่ยนกันมาเข้าเวร ๑ เดือน ถ้าทางราชการมีงานที่จะใช้คนมาก เช่น งานพระเมรุ, งานพระราชทานผ้าพระกฐินก็เกณฑ์เลขมาในงานพิธีนั้น ๆ ครั้นมาเมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๔๘ ออกพระราชบัญญัติลักษณะการเกณฑ์ทหาร คนไทยชายฉกรรจ์ต้องเป็นทหารทั้งหมด ยกเลิกพวกเลขตามกรมกองต่าง ๆ หมด เช่น เลขตำรวจหลวง ร.อ. เลขกรมช้าง เลขกรมม้า เมื่อเป็นตำรวจ ร.อ. ไม่มีเลข เป็นพลตำรวจหลวง ร.อ. ทางราชการต้องการคนมากก็ต้องจ้าง เช่น ทำการก่อสร้างพระเมรุ เป็นต้น โรงงานของตำรวจหลวง ร.อ. อยู่ที่ท่าแปดตำรวจ เวลานี้ทางราชการสร้างเป็นตึกสองแถว ให้นายทหารการเงินอยู่ ที่ดินนี้เดิมเป็นที่ตั้งโรงงานการก่อสร้างของตำรวจหลวง ร.อ.

ถ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จออกนอกพระ-บรมมหาราชวัง ในงานพระราชพิธีใด ๆ หรือสถานที่ใด ตำรวจหลวง ร.อ. ต้องไปนำเสด็จ ณ ที่นั้น เมื่อนำเสด็จถึงที่ประทับแล้วต้องวางยามรักษาการณ์รอบที่ประทับ ห้ามไม่ให้ผู้ไม่มีหน้าที่

ราชการเข้าเป็นอันขาด รักษาการณ์อยู่จนเสด็จกลับจึงถอนยามได้

ยังมีกรมรักษาพระองค์อีกกรมหนึ่ง คือ กรมทนายเลือก เจ้ากรมหลวงสิทธิโชคชกชะนะ กรมนี้เป็นตำรวจหน้า เวลานำเสด็จต้องออกหน้าเพื่อน เป็นกรมที่เป็นมวยและกระบี่กระบองทุกคนสำหรับปราบคนบ้าคนเมาและผู้อื่นที่คิดประทุษร้าย ถ้ามีมวยหน้าพระที่นั่งกรมนี้เป็นเจ้าหน้าที่เปรียบมวย ห้ามมวย ตัดสินมวยถวายหน้าพระที่นั่ง

จบประวัติและหน้าที่ตำรวจหลวงรักษาพระองค์ สมัยรัชกาลที่ ๕ เพียงเท่านี้

ประวัติและหน้าที่
ตำรวจหลวงรักษาพระองค์
สมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖

พุทธศักราช ๒๔๕๓ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ขึ้นครองราชสมบัติทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้เสนาบดีกระทรวงวัง จัดทำเนียบตำรวจหลวงรักษาพระองค์เสียใหม่ ดังมีรายการแจ้งต่อไปนี้

กฎข้อบังคับจัดการปกครอง กรมพระตำรวจหลวงรักษาพระองค์ พ.ศ. ๒๔๕๕

เสนาบดีกระทรวงวัง รับพระบรมราชโองการใส่เกล้า ฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ สั่งว่า กรมพระตำรวจหลวงรักษาพระองค์ แต่เดิมมิได้จัดการเปลี่ยนแปลงตามกาลสมัย บัดนี้สมควรที่จะต้องมีกำหนดข้อบังคับจัดการปกครองเพิ่มเติมขึ้น จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ตั้งกฎข้อบังคับขึ้นไว้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ข้อบังคับจัดการปกครองและบรรยายหน้าที่กรมพระตำรวจหลวงรักษาพระองค์ พ.ศ. ๒๔๕๕

ข้อ ๑. กรมพระตำรวจหลวงรักษาพระองค์นั้น มีสมุหพระตำรวจเป็นประธานขึ้นตรงต่อเสนาบดีกระทรวงวัง และมีหน้าที่บังคับบัญชาราชการในกรมพระตำรวจหลวง ร.อ. โดยสิทธิขาดกับมีแผนกต่าง ๆ ที่ขึ้นอยู่ในบังคับบัญชาของสมุหพระตำรวจหลวง ร.อ. ๓ แผนก คือ

๑. แผนกผู้ช่วยสมุหกรมพระตำรวจหลวง ร.อ.

แผนกผู้ช่วยสมุหกรมพระตำรวจหลวง ร.อ. นั้น มีผู้ช่วยสมุหพระตำรวจหลวง ร.อ. เป็นหัวหน้า กับมีนายเวรหรือเลขานุการ และเสมียนพนักงานประจำแผนกตามสมควร มีหน้าที่ในการโต้ตอบและรับส่ง เก็บหนังสือราชการต่างๆที่มีไปมาในระหว่างกรมพระตำรวจหลวง ร.อ. ดังมีหน้าที่ในการวางระเบียบดำเนินคำสั่งของสมุหพระตำรวจหลวง ร.อ. ไปสั่งการให้เป็นไปโดยแน่นอนทุกประการ

๒. แผนกสมุหบาญชีกรมพระตำรวจหลวง ร.อ

แผนกสมุหบาญชีกรมพระตำรวจหลวง ร.อ. นั้น มีสมุหบาญชีพระตำรวจหลวง ร.อ. เป็นหัวหน้า รับผิดชอบราชการในแผนกนี้ กับมี

ก. เจ้าพนักงานคลังเงิน กรมพระตำรวจหลวง ร.อ.

ข. ยกกระบัตร กรมพระตำรวจหลวง ร.อ.

รวมขึ้นอยู่ในแผนกนี้ มีหน้าที่ในการเบิกจ่ายสรรพสิ่งของและเงินที่จะต้องใช้ในกรมพระตำรวจหลวง ร.อ. ตลอดจนการโยธาดูแลรักษาความสะอาดสถานที่และเครื่องใช้ ในกรมพระตำรวจหลวง ร.อ. ให้เป็นไปโดยความสะอาดเรียบร้อยทุกประการ

๓. แผนกตำรวจหลวง ร.อ. ประจำกองบัญชาการกลาง

แผนกตำรวจหลวง ร.อ. ประจำกองบัญชาการกลางนี้ มีนายตำรวจต่าง ๆ ที่เหลือจากเข้าประจำกองต่าง ๆ ในกองประจำการมาประจำอยู่ในกองกลางนี้ เพื่อให้เข้ารับราชการในแผนกหนึ่งแผนกใด ในกองนั้น ๆ ที่ขาดเหลือบกพร่องไม่มีตัวที่จะเข้ารับราชการ และขึ้นอยู่ในบังคับบัญชาของสมุหตำรวจโดยตรง

สรุปรวมหน้าที่ ทั้ง ๓ แผนกที่กล่าวมาแล้วนี้ รวมเรียกว่า กองบัญชาการกลางกรมพระตำรวจหลวง ร.อ.

ข้อ ๒. นอกจากหน้าที่กองบัญชาการกลางกรมพระตำรวจหลวง ร.อ. ที่กล่าวมาแล้วนั้น สมุหพระตำรวจยังมีกองตำรวจประจำการต่าง ๆ ซึ่งขึ้นอยู่ในบังคับบัญชาอีก ๔ หมวด

ซึ่งแบ่งและขนานนามเรียกเป็นหมวดต่าง ๆ คือ

(๑) หมวดพระยามหาเทพ

(๒) หมวดพระยามหามนตรี

(๓) หมวดพระพิเรนทรเทพ

(๔) หมวดพระอินทรเทพ

ข้อ ๓. หมวดตำรวจประจำการต่าง ๆ ที่กล่าวมาในข้อ ๒ นั้น ในหมวดหนึ่งๆมีผู้บังคับบัญชาหมวดเป็นหัวหน้าบังคับบัญชา รับผิดชอบหมวดละ ๑ นาย และมีผู้ช่วย ๑ นาย นายตำรวจประจำหมวด ๖ นาย พลตำรวจประจำหมวด ๑๖ นาย รวมทั้งสิ้นเป็น ๒๔ นาย

ข้อ ๔. ในหน้าที่ราชการของกรมพระตำรวจหลวง ร.อ. ซึ่งจะพึงกระทำนั้น นายตำรวจก็ทำหน้าที่เป็นราชองครักษ์ประจำพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เช่นเดียวกับตำแหน่งหน้าที่ราชองครักษ์ฝ่ายทหารที่เป็นอยู่ ณ บัดนี้ สมุหพระตำรวจนั้นก็มีหน้าที่เสมอเท่ากับสมุหราชองครักษ์นั่นเอง ซึ่งจะมีหน้าที่ผิดกันอยู่บ้างเล็กน้อย ดังจะได้บรรยายหน้าที่โดยละเอียดเป็นข้อ ๆ ต่อไปนี้

ข้อ ๕. ในเวลาปกติซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับอยู่ในกรุงเทพ ฯ นั้น สมุหพระตำรวจมีหน้าที่จัดหมวดตำรวจประจำการที่กล่าวมาแล้ว ผลัดเปลี่ยนกันไปอยู่เวรรักษา

การในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หมวดละ ๒๔ ชั่วโมง นับแต่เวลาย่ำค่ำของวันหนึ่ง จนถึงเวลาย่ำค่ำของวันรุ่งขึ้นอีกวันหนึ่งดังนี้เสมอไป

ข้อ ๖. สถานที่ที่จะเป็นที่พักของหมวดของกรม จะต้องไปประจำเป็นเวรรักษาราชการนั้น แล้วแต่เสนาบดีกระทรวงวังจะกำหนดให้

ข้อ ๗. ในสถานที่ที่หมวดตำรวจไปตั้งรักษาราชการอยู่นั้น ผู้เป็นหัวหน้าบังคับบัญชาของหมวดตำรวจจะต้องวางยามให้เป็นที่เรียบร้อย

ข้อ ๘. หน้าที่ตำรวจให้ไปประจำเวรอยู่ในพระราชฐานนั้น มีหน้าที่ที่พึงกระทำคือ

(๑) เป็นผู้ระวังป้องกันรักษาพระองค์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คล้ายกับหน้าที่ราชองครักษ์ และคอยตรวจตรามิให้ผู้ใดแปลกปลอมเข้าในพระราชฐานที่ประทับ ซึ่งสงสัยว่าจะมีเหตุอันตรายเสียหายเกิดขึ้นโดยประการใด ๆ

(๒) ต้องเรียนรู้ข้อพระราชปฏิบัติว่า จะต้องปฏิบัติอย่างไร ในเวลาใดให้เป็นการสมเหตุสมผล ตามกาลสมัยที่สมควร

(๓) ต้องเรียนรู้สถานที่ของข้าราชการผู้ใหญ่

ที่ประจำอยู่ในพระราชสำนักนี้ว่า ท่านผู้ใดอยู่ ณ ที่ใด และถ้ามีผู้ใดมาหาหรือใคร่จะพบปะก็จะต้องเป็นหน้าที่ช่วยเหลือตามควรแก่หน้าที่

(๔) ถ้าจะมีเจ้าประเทศราช ผู้แทนรัฐบาลต่างประเทศ หรือข้าราชการในตำแหน่งใดในกรมและกระทรวงใด ที่จะเข้าทูลละอองธุลีพระบาทซึ่งการที่เข้าเฝ้านั้น จะมีข้าราชการผู้ใหญ่นำเฝ้า หรือมีสมุหราชองค์รักษ์ หรือมีราชองค์รักษ์กำกับการแล้วก็ตาม ให้เป็นหน้าที่ของนายตำรวจคนใดคนหนึ่งที่อยู่เวรติดตามไปด้วย ๑ นายเสมอทุกคราวที่เข้าเฝ้า ส่วนอีกนายหนึ่งที่เหลืออยู่นั้นก็ให้คงอยู่เวรไป

(๕) ถ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชดำเนิน ณ แห่งใดจะเป็นทางสถลมารค หรือทางชลมารค ให้นายตำรวจโดยเสด็จด้วย ๑ นาย สำหรับรักษาราชการ ถ้าที่ใดคนพลุกพล่านสมควรที่ตำรวจจะต้องนำเสด็จ ไล่ผู้กันคนให้ปฏิบัติให้ชอบด้วยหน้าที่ ถ้าเสด็จในที่รโหฐาน ดำรัสห้ามมิให้ไปก็ให้งดอยู่

ข้อ ๙. นายตำรวจและพลตำรวจประจำการที่ต้องไปเป็นหน้าที่รักษาราชการนั้น จะต้องสวมเครื่องแต่งกายให้เป็นที่สะอาดเรียบร้อยตามที่พระราชกำหนดเครื่องแบบทุกเมื่อ และ

จะต้องมีอาวุธติดประจำตัวไปด้วยทุกนายทุกท่าน ส่วนอาวุธที่จะต้องถือจะเป็นอาวุธชนิดอย่างไร ในเวลาใดนั้น ให้เป็นหน้าที่ของสมุหพระตำรวจจะกำหนดหรือสั่ง แล้วแต่จะเห็นเป็นการสมควร

ข้อ ๑๐. ในเวลาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะเสด็จพระราชดำเนินประพาสหัวเมือง หรือประทับแรมที่นอกพระนคร สมุหพระตำรวจจะต้องสั่งและจัดแบ่งกรมพระตำรวจประจำการหมวดใดหมวดหนึ่งล่วงหน้าออกไปคอยรับเสด็จ ณ ตำบลหรือเมืองที่ประทับนั้น ก่อนเสด็จพระราชดำเนิน ๑ วันหรือ ๒ วัน และให้ผู้บังคับหมวดนั้น เมื่อได้รับคำสั่งสมุหพระตำรวจแล้วก็ให้จัดนายตำรวจ ๔ นาย ในหมวดของตนโดยเสด็จพระราชดำเนินในกระบวน และให้ส่งเสด็จถึงที่ประทับ ส่วนผู้หมวดนั้นจะต้องออกล่วงหน้าเพื่อตรวจเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารและตำรวจภูธรวางยามรักษาการณ์ และเมื่อเสด็จพระราชดำเนินถึงที่หรือค่ายที่ประทับแรมแล้ว ให้ผู้บังคับหมวดรายงานกราบบังคมทูลจำนวนเจ้าหน้าที่ที่ประจำกองให้ทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท และให้รายงานต่อเสนาบดี หรือผู้ใหญ่ในกระทรวงวังที่ได้โดยเสด็จพระราชดำเนิน ณ ที่นั้นอีกฉบับหนึ่ง และมีหน้าที่วางยามในหมวดของตน ณ ที่ใดที่หนึ่งซึ่งใกล้กับที่ประทับ และมีหน้าที่

พึงจะต้องปฏิบัติเช่นเดียวกับที่กล่าวมาแล้วใน ข้อ ๔, ๕, ๖, ๗, ๘ และ ๙ นั้นทุกประการ

ข้อ ๑๑. ในระหว่างที่ตำรวจไปรักษาการณ์ ถ้ามีเหตุ-การณ์บังเกิดขึ้น ควรที่นายตำรวจประจำการจะนำเหตุการณ์ที่บังเกิดขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณา ก็ให้รีบนำขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณา ตามโอกาสที่สมควร

อนึ่ง ในหน้าที่ราชการของกรมพระตำรวจหลวงรักษาพระองค์ที่ตั้งขึ้นใหม่นี้ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้สมุหราชองครักษ์เป็นผู้ช่วยแนะนำพิเศษ สำหรับในหน้าที่ราชการบางอย่างซึ่งจะพึงเกี่ยวข้องกับหน้าที่ฝ่ายทหาร เช่นนั้นจึงให้เจ้าหน้าที่ในกรมพระตำรวจหลวงคอยอนุโลมและเชื่อฟังสมุหราชองครักษ์ ในสิ่งที่ชอบด้วยหน้าที่ทหารด้วย

ข้อ ๑๒. ให้ใช้ข้อบังคับนี้ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พระ-พุทธศักราช ๒๔๕๕

กระทรวงวัง

วันที่ ๑ เมษายน พระพุทธศักราช ๒๔๕๕

(ลงพระนาม) **สรรพสิทธิ**

เสนาบดีกระทรวงวัง

ยศของตำรวจรักษาพระองค์

นายตำรวจ ตรี
นายตำรวจ โท
นายตำรวจ เอก
ขุนตำรวจ ตรี
ขุนตำรวจ โท
ขุนตำรวจ เอก
พระตำรวจ ตรี
พระตำรวจ โท
พระตำรวจ เอก
จอมพระตำรวจ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงดำรงตำแหน่งจอมพระตำรวจ ทรงเครื่องจอมพระตำรวจครั้งหนึ่ง ในการเสด็จพระราชทานผ้าพระกฐิน โดยกระบวนพระยุหยาตรา เป็นกระบวนราบทรงเครื่องจอมพระตำรวจที่พลับพลาหน้าวัดพระเชตุพน ฯ มาในพระบรมมหาราชวัง

สมุหพระตำรวจหลวงรักษาพระองค์ คนแรกได้แก่ พระอนุชิตชาญชัย (สาย สิงหเสนี)

ผู้ช่วยสมุหพระตำรวจหลวงรักษาพระองค์ คนแรกได้แก่ พระยายมาภัยพงศ์พิพัฒน์ แต่ยังดำรงตำแหน่ง พระยาอภัยรณฤทธิ์ พระยายมาภัยพงศ์พิพัฒน์ ย้ายไปรับราชการกรมวัง

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้พระยาราชมนู (ถั่ว อัศวเสนา) มาเป็นผู้ช่วยสมุห แทน

พระอนุชิตชาญชัย ครบเกษียณอายุ ลาออก

พรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ เจ้าพระยาราชศุภมิตร (อ๊อด ศุภมิตร) เป็นสมุหพระตำรวจหลวงรักษาพระองค์ แทน

เจ้าพระยาราชศุภมิตร กับพระราชมนู ๒ ท่านนี้ ได้รับราชการสนองพระเดชพระคุณอยู่จนสิ้นรัชกาลที่ ๖

การแต่งกายของตำรวจหลวงรักษาพระองค์

ตำรวจหลวงรักษาพระองค์ แต่งกายเหมือนกันทหารโบราณ สวมหมวกทรงประพาส เสื้อชั้นนอกสีขาวอินพรธนูแบนผ้าสีขาว เหมือนกับเสื้อเครื่องหมายยศ เป็นแผงติดที่คอเสื้อเป็นสักหลาดสีแดง ริมเป็นแถบริบบิ้นสีทอง คาดรัดประคตไหมสีแดง นุ่งผ้าม่วงสีน้ำเงิน ถุงเท้าดำ รองเท้าคัดชูดำ สะพายดาบฝักหนัง เป็นเครื่องแบบปรกติ

เครื่องแบบครึ่งยศ สวมเสื้อชั้นนอกขาว เครื่องหมายยศเป็นแผ่นติดที่คอเสื้อเป็นสักหลาดสีแดง ริมเป็นแถบริบบิ้นสีทอง ประดับเหรียญตา นุ่งผ้าม่วงเชิงสีน้ำเงิน คาดรัดประคตริบบิ้นสีทอง ถุงเท้าสีขาว รองเท้าคัดชูสีดำมีเข็มชุบทอง สะพายดาบฝักทอง

เครื่องแบบเต็มยศ สวมเสื้อสักหลาดสีเขียว ประดับเหรียญตรา ดาวเครื่องหมายยศติดที่แขนเสื้อทั้งสองข้าง คาดรัดประคตริบบิ้นสีทอง นุ่งผ้าม่วงเชิงสีน้ำเงิน ถุงเท้าสีขาว รองเท้าคัดชูสีดำมีเข็มชุบทอง สะพายดาบฝักทอง

แต่งปรกติ ครึ่งยศ เต็มยศ สวมหมวกทรงประพาส

ถ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จประพาสต่าง-จังหวัด ตำรวจหลวง ร.อ. ต้องแต่งเครื่องแบบอีกแบบหนึ่ง เรียกว่าเครื่องแบบเดินป่า สวมหมวกหนีบสีน้ำเงิน เสื้อนอกสีกากี อินทรธนูเป็นผ้าติดเครื่องหมายยศที่คอเสื้อ กางเกงผ้าเสิร์ทสีน้ำเงิน ทรงกางเกงแบบรัสเซีย สวมรองเท้าบู๊ทสีน้ำตาล สนับแข้งหนังสีน้ำตาล สวมเครื่องสนามหนังสีน้ำตาล ข้างขวาสะพายปืนเมาเซอร์ชนิดต่อด้าม ข้างซ้ายสะพายดาบฝักหนัง

อาวุธที่ทางราชการจ่ายให้ประจำตัวนายตำรวจ คือ

๑.	ปืนเมาเซอร์ต่อด้าม	๑ กระบอก
๒.	หอก	๑ เล่ม
๓.	ดาบฝักทอง	๑ เล่ม
๔.	ดาบฝักหนัง	๑ เล่ม

อาวุธที่ทางราชการจ่ายให้กับนายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ทุกนาย ต้องฝึกหัดใช้อาวุธนั้น ๆ ให้เป็นประโยชน์ได้

จริง ๆ เช่น ฝึกหัดยิงปืน ยิงเป้า ถอดส่วนประกอบของปืนออกทำความสะอาด หัดแทงหอกตามแบบที่ใช้ฝึกหัด ใช้ดาบปลายปืน หัดฟันดาบตามแบบอารยประเทศ คือ หัดเฆี่ยนคน ปักหลักปักคา

ตำรวจหลวงรักษาพระองค์เดินสวนสนามถวายทอดพระเนตร

วันที่ ๒ สิงหาคม พระพุทธศักราช ๒๔๖๐ ตำรวจหลวงรักษาพระองค์ได้เดินสวนสนามถวายทอดพระเนตร พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ประทับพระที่นั่งชุมสายหน้าพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ริมถนนอมรวิถี ผ่านที่ประทับถึงกำแพงแก้ว พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท เดินกลับมาตั้งแถวที่หน้าที่ประทับ สมุหพระตำรวจหลวงรักษาพระองค์เป็นผู้นำคำสาบาน แล้วเข้าถือน้ำพิพัฒน์สัตยาต่อหน้าที่ประทับ เมื่อเสร็จแล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราโชวาท พระราชทานแก่กรมพระตำรวจหลวงรักษาพระองค์ ดังแจ้งต่อไปนี้

ตำรวจทั้งหลาย วันนี้นับว่าเป็นวันสำคัญของเจ้าอย่างหนึ่ง เพราะเป็นวันที่เจ้าทั้งหลายได้มารวมพร้อมกัน ถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาต่อหน้าเรา ผู้เป็นจอมพระตำรวจของกรมของเจ้าตั้งแต่โบราณสมัย ในพระราชพงศาวดารของชาติไทย กรมนี้

เป็นทหารรักษาพระองค์และเป็นกรมที่เก่าที่สุด ไม่มีกรมไหนจะเก่ากว่ากรมของเราตั้งแต่ในชั้นเดิมมา ได้เป็นกรมที่ได้รับความไว้วางพระราชหฤทัยของพระเจ้าแผ่นดิน ดังปรากฏมาในพระราชประเพณีทุกรัชกาล ตั้งแต่กรุงเก่าและในกรุงรัตนโกสินทร์นี้ด้วย ข้อที่จะแสดงให้เห็นตระหนักว่า กรมพระตำรวจเป็นกรมที่ทรงไว้วางพระราชหฤทัยปานใด ก็คือ ในวันพระบรมราชาภิเษก คือ วันพระเจ้าแผ่นดินใหม่จะได้เสด็จขึ้นเฉลิมพระราชมณเฑียร ในวันนั้นนับเป็นวันฉุกละหุก ห้ามมิให้ผู้หนึ่งผู้ใดถืออาวุธเข้าไปในพระราชมณเฑียร มีผู้ได้เข้ารับอนุญาตให้เข้าไปได้แต่เพียงตำรวจเท่านั้น เพราะเป็นกรมที่ทรงไว้วางพระราชหฤทัย และเป็นวันแรกที่พระเจ้าแผ่นดินเสด็จเข้าในห้องที่พระบรรธมเมื่อราชาภิเษกแล้ว มีนายตำรวจที่เรียกว่า สี่ตำรวจ เดินนำเสด็จ ข้อนี้เป็นพะยานให้เห็นชัดว่า ต้องเป็นผู้ทรงไว้วางพระราชหฤทัย แล้วจึงเป็นตำรวจได้ เจ้าทั้งหลายต้องรู้สึกเป็นเกียรติยศอย่างเอก ที่ได้เข้ามาอยู่ในกรมนี้ และจะต้องตั้งใจปฏิบัติให้สมแก่เป็นผู้ที่ไว้วางพระราชหฤทัย จะประพฤติเหลวไหลไม่ได้เป็นอันขาด ในเวลาก่อนกรมพระตำรวจเป็นกรมใหญ่คล้าย ๆ กรมทหารรักษาพระองค์ เดี๋ยวนี้จำนวนพระตำรวจมีน้อยลงแล้ว เพราะฉะนั้น ย่อมเป็นความจำเป็นสำหรับตำรวจทุกคนที่จะต้องรู้สึกถือตัว และพยายามปฏิบัติราชการให้ดียิ่งขึ้น

กว่าแต่ก่อน เพราะยิ่งน้อยคนหน้าที่ก็ยิ่งมาก และต้องมั่นคงในความจงรักภักดียิ่งขึ้น ถ้าน้อยคนเช่นนี้ไปทำเหลวไหลขึ้นก็จะหาคนเปลี่ยนยาก เรื่องนี้ เจ้าทั้งหลายจงจำใส่ใจไว้ให้ดี การถือน้ำอย่าสักแต่ว่ากินน้ำเฉยๆ เมื่อเวลากินน้ำเข้าไปควรรำลึกไว้ในใจว่า คำสาบานที่ว่าตามพระสมุหพระตำรวจนั้น จะถือไว้ให้มั่นคงกำกับไว้จนกว่าชีวิตจะหาไม่ ไม่ใช่ว่าสักแต่เขาจะมาให้พูดไป เช่นนั้นเป็นการไม่สมควร และถ้าผู้ใดจำถือตามคำสาบานนั้นไม่ได้ ด้วยความจริงใจของตัวเองแล้วก็ควรบอกเสียดีกว่าว่าถือไม่ได้ ข้าขออำนวยพรว่า น้ำพระพิพัฒน์สัตยาที่กินเข้าไปนี้ ผู้ใดซื่อสัตย์ต่อตัวเรา ซื่อตรงต่อหน้าที่ ตั้งใจจะประพฤติให้สมควร น้ำที่กินเข้าไปนั้นจะเป็นเหมือนน้ำอมฤตที่เทพยดานำมาให้ กินแล้วจะมีความสุขทั้งกายใจ จะมีความเจริญต่อไปในภายหน้า ถึงแม้จะมีศัตรูมาทำร้ายอย่างใด น้ำอมฤตที่กินเข้าไปนั้นจะเป็นเครื่องบันดาลให้ชีวิตยั่งยืน ให้มีกำลังที่จะต่อสู้ปราบศัตรูทั้งที่เป็นศัตรูของพระมหากษัตริย์และชาติบ้านเมือง ทั้งที่เป็นศัตรูส่วนตัว แต่ถ้าผู้ใดตั้งใจไม่ซื่อตรงอยู่แล้ว น้ำที่กินนั้นจะไม่เป็นเครื่องป้องกันรักษาจะเป็นเครื่องทำอันตราย

ในที่สุด ขอให้พรแก่กรมพระตำรวจว่า ตามที่ได้เป็นกรมที่ทรงไว้วางพระราชหฤทัยของพระเจ้าแผ่นดินมาแล้วอย่างไร ขอให้เป็นไปอย่างนั้นชั่วกัลปาวสาน ฯ

เมื่อเสร็จพิธีสวนสนามและถือน้ำพิพัฒน์สัตยา พระราชทานพระบรมราโชวาทแล้วเสด็จขึ้นที่ทำการกรมพระตำรวจหลวง ร.อ. อยู่ที่ตึกสองชั้นตรงข้ามพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ถ้าเข้าในพระบรมมหาราชวังทางประตูพิมานไชยศรี ตึกแถวนั้นจะอยู่ทางขวามือแบ่งกับราชองครักษ์คนละครึ่ง ราชองครักษ์อยู่ด้านตะวันออก ตำรวจหลวง ร.อ. อยู่ด้านตะวันตก เวลานี้เป็นที่ทำการของสำนักราชเลขาธิการ ถ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับแรมในพระบรมมหาราชวัง ตำรวจหลวง ร.อ. ต้องไปอยู่เวร ณ ตึกที่ทำการ เวลา ๑๖ น. ตั้งแถวหมวดรักษาการณ์ที่หน้าที่ทำการของกรม ถ้าไม่เสด็จออกนอกเขตพระราชฐาน เวลา ๒๑ น. เลิกแถว ถ้าเสด็จออกนอกเขตพระราชฐานเสด็จผ่านผู้บังคับหมวดต้องบอกแถวทำวันธยาวุธ ขลุ่ยกลางทำเพลงสรรเสริญพระบารมี เมื่อจบแล้วผู้บังคับหมวดออกเรียบวุธ นายตำรวจหรือพลตำรวจที่เข้าแถวหมวดรักษาการณ์ใช้หอกทุกคน เว้นแต่ผู้บังคับหมวดคนเดียวสะพายดาบ ถ้าเสด็จประทับที่พระที่นั่งบรมพิมาน ต้องวางยามที่ท้องพระโรงอัฒจันทร์หน้าเป็นยามคู่หนึ่งหน้าที่ ยามเดี่ยวอยู่ทางด้านใต้ที่น้ำพุอีกแห่ง ๑ หน้าที่ยามตรวจชั้นนายตำรวจสำหรับตรวจรอบบริเวณอีกหน้าที่หนึ่ง ยามหน้าหมวดอีกหนึ่งหน้าที่ ยามประจำที่ใช้หอกทุกหน้าที่ ยามตรวจสะพายดาบ ยามอยู่ผลัดละ ๓ ชั่วโมง หมวดรักษาการณ์

อยู่ ๒๔ ชั่วโมง เปลี่ยนหมวดรักษาการณ์ เวลา ๑๐ น. หมวดที่ออกเวรไปพักได้หนึ่งวัน พอรุ่งเช้าอีกวันหนึ่ง เวลา ๑๐ น. ต้องไปอยู่เวรสมทบที่กรมเพื่อปฏิบัติงานจนรุ่งขึ้นอีกวันหนึ่งเป็นวันว่าง รุ่งขึ้นอีกวันต้องมาเข้าเวรอยู่หมวดรักษาการณ์ เมื่อเวลาจะออกเวรผู้บังคับหมวดต้องบันทึกหน้าที่ยามไว้ในสมุดว่า ใครอยู่ผลัด ๑ ผลัด ๒ ผลัด ๓ ผลัด ๔ และเข้ายามเวลาไหน ออกยามเวลาไหน ทุก ๆ หน้าที่ ยามท้องพระโรงมีหน้าที่จดคนภายนอกผ่านขึ้นเวลาไหน ผ่านลงเวลาไหน ตลอดจนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จผ่านขึ้นผ่านลง ก็ต้องจดเหมือนกัน มีหน้าที่ตีมโหระทึกตามโมงยาม ถ้ามีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นก็ต้องบันทึกไว้ในสมุด กับคัดเรื่องที่บันทึกไว้ในสมุดส่งไปรายงานกรมอีกฉบับหนึ่ง

ถ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ประทับแรมพระราชวังดุสิต พระที่นั่งอัมพรสถาน ตำรวจหลวง ร.อ. ที่จะไปอยู่หมวดรักษาการณ์ต้องไปพร้อมที่กรมมโหรสพ (วังจันทร์) เพราะพลตำรวจหลวง ร.อ. เป็นพวกมโหรสพ อยู่พร้อมกัน ณ ที่นั้น นายตำรวจหลวง ร.อ. จึงไปพร้อมกัน ณ ที่นั้น แล้วจึงเดินแถวจากกรมมโหรสพ มีขลุ่ย กลอง นำเข้าในพระราชวังดุสิต ถึงพระที่นั่งสีตลาภิรมย์ ตั้งหมวดรักษาการณ์ ณ ที่นั้น เวลาออกเวรก็ต้องเดินแถวจากพระที่นั่งสีตลาภิรมย์ ไปเลิกแถวที่กรม

มโหรสพ การวางยามพระที่นั่งอัมพรสถาน ยามคู่ที่อัฒจันทร์ หน้าท้องพระโรง ๑ หน้าที่ใช้หอก ยามตรวจรอบบริเวณ ๑ หน้าที่สะพายดาบ ยามหน้าหมวด ๑ หน้าที่ใช้หอก ยามท้องพระโรง มีหน้าที่ตีมโหรทึกตามโมงยาม เวลากลางคืนมีการประโคมย่ำยาม คือเวลายาม ๑ ต้องย่ำมโหรทึก และคนขลุ่ยกลอง เป่าแตรงอน ประสานเสียงไปพร้อมกันกับย่ำมโหรทึกนานประมาณ ๓ นาทีแล้ว หยุด เมื่อหยุดประโคมย่ำแล้ว ตีมโหรทึก ๓ ที ยาม ๒ ก็ประ-โคมเหมือนกับยาม ๑ เมื่อหยุดประโคมแล้วตีมโหรทึก ๖ ที ยาม ๓ ก็ประโคมเหมือนกับยาม ๒ เมื่อหยุดประโคมแล้วตีมโหรทึก ๙ ที ยาม ๔ ก็ประโคมเหมือนกับยาม ๓ เมื่อหยุดประโคมแล้ว ตีมโหรทึก ๑๒ ที (คือ ๖ น. หรือย่ำรุ่ง)

ในระหว่างอยู่เวรรักษาการณ์ ถ้าเกิดเพลิงไหม้ขึ้นในเขตพระนคร ผู้บังคับหมวดรักษาการณ์ต้องสั่งให้เตรียมพร้อม สั่งจำเพาะนายตำรวจ ๔ นาย ให้เตรียมตัวที่จะขึ้นรถยนต์หลวงตามเสด็จ เพื่อเสด็จทอดพระเนตรไฟ ส่วนผู้บังคับหมวดให้ตามเสด็จไปกับรถยนต์ราชองครักษ์ตามเคย ส่วนนายตำตรวจ ๔ นายนั้น เมื่อตามเสด็จไปถึงรถยนต์พระที่นั่งให้ยืนรักษาพระองค์ข้างละ ๒ ดน คอยกันคนไม่ให้เข้าไปใกล้รถพระนั่ง ถ้าเสด็จลงจากพระที่นั่ง ให้ตำรวจ ๔ นาย นำเสด็จและกันคน รักษาพระองค์จนเสด็จกลับ

หน้าที่ตำรวจหลวง ร.อ. นำเสด็จ

การนำเสด็จเพื่อพระเกียรติยศอย่าง ๑ เพื่อความสวยงามอย่าง ๑ ข้อสำคัญก็คือ รักษาพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้อยู่ทางขวาต้องรับผิดชอบทางขวา ผู้อยู่ทางซ้ายจะต้องรับผิดชอบทางซ้าย ให้สังเกตดูสองข้างทางว่า จะมีคนเมา คนวิกลจริต หรือผู้ที่จะคิดประทุษร้ายต่อองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ถ้าพบเห็นให้ลงมือจับกุมได้ทันที ถ้าผู้นั้นไม่ยอมให้จับโดยดี ทั้งมีอาวุธต่อสู้ เราก็ต้องใช้อาวุธตามควรแก่การ ส่วนระยะทางใกล้ไกลหรือจำนวนข้าราชการที่จะนำเสด็จนั้นแล้วแต่ภูมิประเทศและเหตุการณ์ เป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาจะสั่ง เช่น ในพระบรมมหาราชวัง พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ระยะทางใกล้ ใช้นายตำรวจ ๔ นาย นำเสด็จออกจากรถพระที่นั่งถึงอัฒจันทร์ จากอัฒจันทร์ถึงรถพระที่นั่ง ส่วนที่วัดพระศรีรัตนศาสดารามระยะทางไกลต้องใช้นายและพลตำรวจทั้งหมวดนำเสด็จจากรถพระที่นั่งถึงกำแพงแก้ว ให้คู่หน้าเลี้ยวขวาไปตามกำแพงแก้ว คงเหลือนายตำรวจ ๔ นาย นำขึ้นพระอุโบสถทางอัฒจันทร์กลาง เข้าไปหยุดยืนในพระอุโบสถยืนต่อจากบานประตูข้างละ ๒ นาย เมื่อเสด็จถึงให้ถวายความเคารพ เมื่อเสด็จผ่านไปแล้วลงทางเดิมจะไปลงทางอื่นไม่ได้ จึงจะเสด็จขึ้น ส่วน

อัฒจันทร์เหนือ—ใต้นั้นสำหรับเจ้าหน้าที่ขึ้นลง เมื่อเสด็จประทับในพระอุโบสถ ผู้บังคับหมวดต้องจัดตำรวจคู่หนึ่งยืนยามเกียรติยศที่อัฒจันทร์กลาง คำว่ายามเกียรติยศนั้นต้องยืนระวังตรงจริง ๆ จะกระดุกกระดิกไม่ได้ ใช้หอก ถ้าเกิดเจ็บป่วยขึ้นในเวลาอยู่ยามให้รีบรายงานกับผู้บังคับบัญชา ส่วนผู้บังคับหมวดกับนายตำรวจ ๔ นายที่นำเสด็จ ต้องนั่งรักษาการณ์อยู่แถวหน้าพระอุโบสถ ให้คอยนำเสด็จกลับที่อัฒจันทร์กลาง ตำรวจนอกนั้นต้องเข้าแถวอยู่ข้าง ที่ช่องทางกำแพงแก้ว นำส่งเสด็จถึงรถพระที่นั่งเป็นเสร็จพิธี

การนำเสด็จในงานพระราชทานผ้าพระกฐิน

ตำรวจหลวง ร.อ. ต้องไปเสียแต่เนิ่น ๆ เพราะมีหน้าที่จะต้องไปตรวจสถานที่ ตรวจตั้งแต่รถพระที่นั่ง หรือเรือพระที่-นั่งจอดไปตามทางที่จะเสด็จเข้าในพระอุโบสถ ถ้าเสด็จทางเรือพระที่นั่ง จงตรวจดูสะพานให้ถี่ถ้วนว่าแข็งแรงดีหรือไม่ ตรวจสองข้างทางว่าจะมีอันตรายอย่างใด ๆ เกิดขึ้น ตรวจพระอุโบสถทั้งภายนอกภายใน ถ้ามีสิ่งใดไม่เหมาะสมน่ากลัวจะเป็นอันตรายจงไปชี้แจงกับเจ้าอาวาสจัดการให้เป็นที่เรียบร้อย ไปติดต่อกับเจ้าอาวาส หรือพระสงฆ์ผู้ใหญ่ที่อยู่ในพระอุโบสถ ชี้แจงให้ท่านเข้าใจว่า เวลาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะเสด็จมาถึง

ให้คฤหัส สีกา พระสงฆ์ที่ไม่ได้นั่งบนอาสนสงฆ์ออกจากพระอุโบสถ คงเหลืออยู่ได้แต่พระสงฆ์ที่นั่งบนอาสนสงฆ์เท่านั้น การนำเสด็จจากรถพระที่นั่งหรือเรือพระที่นั่งนำทั้งหมวด แต่เข้าในพระอุโบสถเพียง ๔ นาย เหลือนอกนั้นแล้วแต่ผู้บังคับหมวดจะสั่งให้เลี่ยงไปทางใดทางหนึ่งที่เหมาะสม ส่วน ๔ นายที่นำเสด็จเข้าในพระอุโบสถนั้น คู่หน้าให้ออกหลังพระอุโบสถเลย พบใครอยู่ในพระอุโบสถก็เชิญออกทันที เมื่อออกไปนอกพระอุโบสถแล้ว ให้ปิดประตูอยู่ยาม ห้ามไม่ให้คนเข้าอย่างเด็จขาด จนกว่าผู้บังคับหมวดจะจัดผู้อื่นมาอยู่ยามแทน ส่วนคู่หลังหยุดยืนต่อจากบานประตูข้างละคน เมื่อเสด็จถึงให้ถวายความเคารพ เมื่อเสด็จเลยไปแล้วให้กลับลงทางเดิม จัดยามเกียรติยศอยู่ที่อัฒจันทร์หน้าพระอุโบสถ ๑ คู่ เมื่อพระราชทานผ้าพระกฐินเสร็จแล้วนายตำรวจ ๔ นายที่นำเสด็จเข้าในพระอุโบสถนั้น ขึ้นไปคอยนำเสด็จที่หน้าอัฒจันทร์หน้าพระอุโบสถ ส่วนตำรวจนอกนั้นเข้าแถวคอยนำเสด็จอยู่ข้างล่าง นำส่งเสด็จถึงรถพระที่นั่ง หรือเรือพระที่นั่ง เป็นอันหมดพิธี

การนำเสด็จในงานทอดผ้ากฐิน บางวัดที่มีปูชนียสถานที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเทียนทรงกราบ การนำเสด็จก็แตกต่างกับวัดอื่น ๆ ที่ไม่มีปูชนียสถาน เช่น

วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษดิ์ นำเสด็จจากรถยนต์พระที่-นั่ง ขึ้นมณฑปพระบรมธาตุทรงเทียนทรงกราบแล้ว นำเสด็จลงทางหลังเข้าในพระอุโบสถ เมื่อทรงทอดผ้าพระกฐินเสร็จแล้ว นำเสด็จจากพระอุโบสถไปตามพรมทางส่งเสด็จถึงรถยนต์พระ-ที่นั่ง

วัดสุทัศนเทพวราราม นำเสด็จจากรถยนต์พระที่นั่งเข้าในพระวิหาร ทรงเทียนทรงกราบพระศรีศากยมุนี เสร็จแล้วนำเสด็จออกทางหลังพระวิหาร เข้าพระอุโบสถ เมื่อทรงทอดผ้าพระกฐินเสร็จแล้ว นำเสด็จจากพระอุโบสถส่งเสด็จทางประตูตะวันออกถึงรถยนต์พระที่นั่ง

วัดราชประดิษฐสถิตยมหาสีมาราม นำเสด็จจากรถยนต์พระที่นั่งเข้าในพระอุโบสถ เมื่อทรงทอดพระกฐินแล้วนำเสด็จจากพระอุโบสถ เลี้ยวซ้ายไปที่พระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระ-จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อทรงเทียนทรงกราบเสร็จแล้ว นำส่งเสด็จถึงรถยนต์พระที่นั่ง

วัดอรุณราชวราราม นำเสด็จจากเรือพระที่นั่งเข้าในพระอุโบสถ เมื่อทรงทอดผ้าพระกฐินเสร็จแล้ว เสด็จออกจากพระอุโบสถทรงเลี้ยวขวา ทรงเทียนทรงกราบพระพุทธรูปฉลองพระองค์พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวที่หน้าพระอุโบสถเสร็จแล้ว นำเสด็จถึงเรือพระที่นั่ง

การพระราชทานผ้าพระกฐินทางสถลมารค
โดยกระบวนพยุหยาตรา

จัดกระบวนเป็น ๔ สาย ตำรวจหลวง ร.อ. อยู่สายนอกขวาและซ้าย สายในขวาและซ้าย ราชวัติ ฉัตร บังแซก จามอน สายกลาง มโหระทึก แตร กลอง พระยาราชมนู (ถั่ว อัศวเสนา) ผู้ช่วยสมุหพระตำรวจหลวงรักษาพระองค์เป็นผู้บอกริ้วตลอดรัชกาลที่ ๖ ใช้คำบอกว่า ริ้วผู้ที่อยู่ในกระบวนต้องทำตามทั้งหมด เมื่อกระบวนถึงวัดพระราชยานเทียบเกย ตำรวจหลวง ร.อ. ที่ไปในกระบวนออกจากกระบวน ๘ นาย ไปนำเสด็จจากเกยเข้าในพระอุโบสถ เมื่อทรงทอดผ้าพระกฐินเสร็จแล้วนำเสด็จจากพระอุโบสถถึงเกยทุก ๆ วัดจนเสร็จพิธี

การพระราชทานผ้าพระกฐินทางชลมารค
โดยกระบวนพยุหยาตรา เรือพาย

จัดกระบวนเป็น ๓ สาย ตำรวจหลวง ร.อ. อยู่สายกลางลงเรือกันยานำเสด็จ ๒ ลำ ลำละ ๑ นาย อยู่หน้าเรือกลางนอก ๑ ลำ อยู่หน้าเรือกลางใน ๑ ลำ กับมีนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ๔ นาย ลงเรือตามเสด็จลำละ ๑ นาย ไม่ต้องขึ้นบก ส่วนที่วัดนั้นจัดตำรวจหลวง ร.อ. ไปนำเสด็จวัดละ ๑ หมวด

การพระราชทานผ้าพระกฐินทางชลมารค โดยขบวนเรือยนต์พระที่นั่ง

กรมเรือยนต์หลวง ได้จัดเรือให้แก่ตำรวจหลวง ร.อ. ๒ ลำ ตำรวจลงนำเสด็จลำละ ๒ นาย ไม่ต้องขึ้นบก ส่วนทางวัดนั้นให้จัดตำรวจ ร.อ. ไปนำเสด็จวัดละ ๑ หมวด

การนำเสด็จในงานของรัฐบาลหรือสมาคมสโมสรหรือเอกชนเชิญเสด็จ

ตำรวจหลวง ร.อ. ต้องไปเสียแต่เนิ่น ๆ เพื่อจะได้ไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ที่จัดการรับเสด็จว่า จะเชิญเสด็จไปสถานที่ไหนบ้าง จงสอบถามให้ละเอียดถี่ถ้วน จะได้นำเสด็จไปตามที่เจ้าหน้าที่บอก ส่วนจำนวนนายตำรวจหลวง ร.อ. ที่จะนำเสด็จนั้น แล้วแต่ภูมิประเทศเหตุการณ์ ผู้บังคับบัญชาสั่งจัดตามสมควร

การนำเสด็จในงานพระราชทานน้ำสรงพระศพ หรือศพโดยมากมักเป็นพระศพ หรือศพโกศ ตำรวจหลวง ร.อ. ต้องไปดูสถานที่เสียแต่เนิ่น ๆ ไปติดต่อกับเจ้าของวัง หรือเจ้าของบ้านต้องไปตรวจดูในห้องเก็บศพหรือศพ เพื่อจะได้นำเสด็จได้ถูกต้อง จำนวนนายตำรวจที่จะนำนั้นถ้าอัฒจันทร์กว้างก็นำ ๔ นาย ถ้าอัฒจันทร์แคบก็นำเพียง ๒ นาย จงดูสถานที่ ๆ เหมาะสม

ตำรวจหลวง ร.อ. ยกพระโกศ

การยกพระโกศนั้น เมื่อสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ ถ้าเป็นพระศพโกศพระบรมวงศานุวงศ์ หรือศพข้าราชการตำรวจหลวง ร.อ. ต้องยกทั้งหมด ต่อมาเมื่อสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ตำรวจหลวง ร.อ. มีคนน้อย งานอื่นมีมาก ศพโกศข้าราชการจึงให้ สนมยก ตำรวจ ร.อ. ยกแต่พระโกศพระบรมวงศานุวงศ์เท่านั้น การยกพระโกศต้องใช้ตำรวจหลวง ร.อ. ๖ นาย ถ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับอยู่ในห้องนั้นต้องถวายบังคมพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสียก่อน แล้วจึงถวายบังคมพระศพ เวลาที่จะเข้ายก ผู้ที่อยู่ข้างขวาให้เอามือซ้ายคล้องเข้าในห่วงด้ายดิบ มือขวายกเหนือศีรษะจับเชือกตาข่าย ผู้ที่อยู่ข้างซ้ายให้เอามือขวาคล้องเข้าในห่วงด้ายดิบ มือซ้ายยกเหนือศีรษะจับเชือกตาข่าย เมื่อเตรียมตัวพร้อมแล้ว จึงให้อาณัติสัญญาณยกพร้อมกัน ต้องเข้าชิดพระโกศ ถ้าพระโกศเอียงไปทางไหน ผู้ที่อยู่ทางนั้นจงเอาศีรษะบ่าดันไว้ ยกไปถึงที่แล้ว สถานที่นั้นจะถวายบังคมได้ก็ให้ถวายบังคม ถ้าสถานที่นั้นไม่สมควรจะถวายบังคมก็ให้ถวายคำนับ เสร็จการยกโกศแต่เพียงเท่านี้

เสด็จออกขุนนาง

เป็นคำพูดย่อ ๆ เข้าใจกันเองในหมู่ในคณะคือ เสด็จออกท้องพระโรง ให้ข้าราชการทุกกระทรวงเฝ้า ฯ เจ้าหน้าที่วรอาสน์ได้จัดเก้าอี้ไว้เป็นสองพวก ทางขวาพวกหนึ่ง ทางซ้ายพวกหนึ่ง เว้นช่องกลางไว้เป็นทางเดิน กว้างประมาณ ๑ เมตร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จออกทรงปิดทองพระก่อน พระที่ทรงปิดทองนั้น เป็นพระประจำพระชนมพรรษาหล่อด้วยเงิน ปีหนึ่งหล่อองค์หนึ่ง หล่อวันเฉลิมพระชนม์พรรษา รัชกาลที่ ๖ ปางสมาธิมีผ้าคลุมหนาว รัชกาลที่ ๗ ปางคันธารราษฎร์ ในระหว่างที่ทรงปิดทองพระนั้น ตำรวจหลวง ร.อ. เดินเข้าแถวเรียงหนึ่งเข้าไปยืนช่องกลางแล้วถวายคำนับ ส่วนข้าราชการกระทรวงอื่น ๆ ยังเข้าไม่ได้ เมื่อทรงปิดทองพระเสร็จแล้วเสด็จทรงยืนบนพระแท่น ตำรวจหลวง ร.อ. ถวายคำนับ เจ้าพนักงานประโคมด้วยระทึก แตรฝรั่ง (แตรยาว) เพลงฮ่อแห่ เมื่อจบเพลงแล้ว ทรงประทับบนพระเก้าอี้ ตำรวจหลวง ร.อ. ถวายคำนับแล้วนั่งทางขวา กรมวังเชิญข้าราชการเข้านั่งตามตำแหน่ง ทหารนั่งทางขวา พลเรือนนั่งทางซ้าย ตำรวจหลวง ร.อ. จัดวางยามเกียรติยศหนึ่งคู่ ที่พระทวารหน้า เมื่อข้าราชการเข้านั่งเรียบร้อยแล้ว ปลัดทูลฉลองนำข้าราชการในกระทรวงของตนเข้าทูลเบิก เช่น การถวายบังคมลาไปต่างประเทศ หรือ

กลับจากต่างประเทศ หรือกราบถวายบังคมลาไปต่างจังหวัด หรือกลับจากต่างจังหวัด เมื่อเสร็จแล้ว พระราชทานสัญญาบัตร เหรียญตรา เสร็จแล้วเสด็จขึ้น เจ้าพนักงานประโคมด้วยมโหระทึก แตรฝรั่ง (แตรยาว) เพลงแมลงวันทอง จบเสียงเพลงแล้ว ข้าราชการจึงออกได้ เป็นหมดพิธีเสด็จออกขุนนางเพียงเท่านี้ การออกขุนนางนั้น ๗ วัน ออกครั้งหนึ่ง ตามปรกติเป็นวันพฤหัสบดี ถ้ามีงานพิธีอย่างอื่นก็งด

การเสด็จออกขุนนางนี้ งดไม่เสด็จออกขุนนางตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง

การกราบบังคมทูลพระกรุณาถวายพระพรชัยมงคล ในงานเฉลิมพระชนมพรรษา

เสด็จออกพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ทางพระทวารเทวราชมเหศวร ประทับเหนือพระที่นั่งพุดตาลกาญจนะสิงหาสน์ บนพระราชบัลลังก์ภายใต้นพปฎลมหาเศวตฉัตร มหาดเล็กรัวกรับ ชาวม่านไขพระวิสูตร ตำรวจหลวง ร.อ. ชูพุ่มดอกไม้ทองคำให้สัญญา ชาวพนักงานกระทั่งแตรมโหระทึก กองทหารเกียรติยศถวายความเคารพ แตรวงบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี ขณะนั้น ทหารบก ทหารเรือ ยิงปืนใหญ่เฉลิม

พระเกียรติฝ่ายละ ๒๑ นัด พระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ครั้นสุดเสียงประโคมแล้ว พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าภาณุพันธ์ยุคล จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี และพลเอก หลวงสุทธิสารรณกร ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ กราบบังคมทูลพระกรุณาถวายพระพรชัย-มงคล ตามลำดับ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสตอบ จบแล้วมหาดเล็กรัวกรับ ชาวม่านปิดพระวิสูตร ตำรวจหลวง ร.อ. ชูพุ่มดอกไม้ทองคำให้สัญญา ชาวพนักงานประโคมเช่นเวลาเสด็จออก ทหารกองเกียรติยศถวายความเคารพ แตรวงบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นพระที่นั่งไพศาลทักษิณทางพระทวารเทวราชมเหศวรเสด็จพระราชดำเนินกลับ

การกราบถวายบังคมทูลพระกรุณาถวายพระชัยมงคลในงานเฉลิมพระชนมพรรษานี้ ตำรวจหลวง ร.อ. มีหน้าที่จะต้องปฏิบัติราชการ คือ วางยามเกียรติยศที่พระทวารหน้าพระที่นั่ง ๒ คู่ ใช้หอก เข้าแถว ๒ แถว ที่ท้องพระโรง แถวห่างจากกันประมาณ ๑ เมตรให้เป็นช่องทางเดินได้ กับนายตำรวจหลวง ร.อ. ผู้ใหญ่ ๑ นาย ยืนถือพุ่มดอกไม้ทองคำอยู่ตรงศูนย์กลางของช่องห่างจากแถวประมาณ ๑ เมตร ยืนท่าระวังตรง ตาแลตรง ถือพุ่ม มือขวาอยู่ข้างล่าง มือซ้ายอยู่ข้างบน ต้นพุ่มตั้งอยู่ตรงแสก

หน้า อย่าให้พุ่มเอนไปเอนมา แขนทั้งมองแขนให้ชิดกับตัว เวลาชูพุ่มอย่าให้ช้าเกินไปอย่าให้เร็วเกินไป ขึ้นเรื่อย ๆ จนพุ่มเหนือศีรษะ หยุดนิ่ง เมื่อสุดเสียงประโคมแล้ว ให้เลื่อนพุ่มลงเรื่อย ๆ เหมือนกับที่ตอนชูขึ้นแล้วคงอยู่ท่าเดิม เมื่อพระบาท-สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้น จงปฏิบัติเหมือนเมื่อเสด็จออกเสร็จพิธี

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงลอยพระประทีป

การลอยพระประทีปที่ตำหนักแพท่าวาสุกรี แต่สมัยรัชกาลที่ ๕ เรือทุ่นกลางน้ำ ตำรวจหลวง ร.อ. จัดทำมาสมัยรัชกาลที่ ๖ ตำรวจหลวง ร.อ. ไม่มีเรือ จึงให้ตำรวจนครบาลท้องน้ำจัดทำเรือทุ่นเหนือน้ำ ๑ ลำ ท้ายน้ำ ๑ ลำ ในระหว่างเรือทุ่นทั้ง ๒ ลำ มีเชือกโยงถึงกัน แล้วเอาหยวกกล้วยตัดเป็นท่อน ๆ ผูกเข้ากับเชือกที่โยงเป็นระยะพอสมควร แล้วเอาโคมบัวปักบนหยวกกล้วยจุดเทียนไขเพื่อเป็นเขตหวงห้าม บนเรือทุ่นมียามรักษาการณ์ทั้งเหนือและท้ายน้ำ คอยห้ามและบอกกับเรือราษฎรที่ขึ้นล่องให้ออกไปสายนอก ตำรวจหลวง ร.อ. มีหน้าที่คือ คอยรับกระทงของพระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการที่ได้รับหมายเกณฑ์ให้จัดกระทงมาถวาย เมื่อรับกระทงต้องจดพระนาม

และนามท่านเจ้าของกระทง ส่วนกระทงของหลวงนั้น คือกระทงพระชัย เทียบอยู่ที่หน้าพระตำหนักแพที่ประทับก่อนแล้ว เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาถึง ทรงเทียนที่กระทงพระชัยก่อนทั่วแล้ว ตำรวจหลวง ร.อ. ก็แก้เชือกที่ผูกไว้กับเสาหลักแพให้กระทงลอยไปตามน้ำแล้วเลื่อนกระทงอื่นเข้ามาแทน ต้องกราบบังคมทูลพระนามและนามท่านเจ้าของกระทงให้ทรงทราบทุก ๆ กระทงแล้ว ตำรวจหลวง ร.อ. หมดหน้าที่ ถ้าจะทรงดอกไม้น้ำต่อไป เป็นหน้าที่ของมหาดเล็กจัดถวาย เสร็จพิธีลอยพระประทีปแต่เพียงนี้

ตำรวจหลวง ร.อ. เดิน ๔ เท้าช้าง

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๖ เสด็จเลียบมณฑลปักษ์ใต้ เสด็จจากพระนครโดยกระบวนรถไฟพระที่นั่ง ถึงจังหวัดชุมพร ประทับแรมที่จังหวัด จะเสด็จต่อไปจากจังหวัดชุมพรไปตำบลทับหลี อยู่ริมแม่น้ำปากจั่น กรมหลวงลพบุรีราเมศร์ อุปราชภาคใต้จัดถวายให้เสด็จเป็นกระบวนช้าง ช้างนำหน้าช้าง ๑ ผู้บังคับการตำรวจภูธร ช้างที่ ๒ ช้างสมุหราชองครักษ์ เจ้าพระยาพิชเยนทร์ ช้างที่ ๓ ช้างสมุหพระตำรวจหลวง ร.อ. เจ้าพระยาราชศุภมิตร (อ๊อด ศุภมิตร) ช้างที่ ๔ ช้างพระไชยพระยาวงศาภรณ์ภูษิต

ภูษามาลาผู้เชิญ ช้างที่ ๕ ช้างพระที่นั่งรอง ช้างต่อไปเป็นช้างราชบริพาร เช่นเจ้าพระยารามราฆพ พระยาอนิรุทธเทวา เมื่อทรงจัดกระบวนช้างเรียบร้อยแล้ว ช้างพระที่นั่งเทียบเกย ตำรวจหลวง ร.อ. ๔ นาย เข้าไปยืนที่ขาช้าง ขาละ ๑ นาย องครักษ์ ๔ นาย เข้าไปยืนคู่กับตำรวจหลวง ร.อ. แต่องครักษ์อยู่นอก ทหารมหาดเล็ก ๑ หมวด เดินตามช้างพระที่นั่งทั้งวงช้าง เจ้าของช้างขี่คอช้างข้าราชการจังหวัด เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จมาประทับที่เกย ผู้ที่ขี่คอช้างกราบบังคมทูลมีใจความย่อ ๆ ว่าดังนี้ ช้างเชือกนี้ชื่อพังเล้ม อายุเท่านั้น สูงเท่านั้น ได้ฝึกหัดอบรมเรียบร้อยแล้ว สมควรที่จะเป็นราชพาหนะเมื่อกราบบังคมทูลแล้ว เสด็จประทับหลังช้าง ท้ายช้างมหาดเล็ก คือ จ่ายง (ปราณี ไกรฤกษ์) ที่ขาช้างทั้ง ๔ ขา มีเชือกผูกกับกูบห้อยลงมาทั้ง ๔ ขา เวลาช้างลงห้วยผู้ที่อยู่ขาหลังทั้ง ๒ ขา จับเชือกเหนี่ยวเพื่อช่วยไม่ให้กูบเลื่อนไปทางศีรษะช้าง ถ้าช้างขึ้นจากห้วย ผู้ที่อยู่ขาหน้าทั้ง ๒ ขา จับเชือกเหนี่ยวเพื่อช่วยไม่ให้กูบเลื่อนไปทางท้ายช้าง ประทับแรมกลางทางที่ตำบลท่าไม้ลาย ๑ คืน รุ่งขึ้นเสด็จจากตำบลทับหลี โดยเรือยนต์พระที่นั่ง ล่องลงไปตามลำน้ำปากจั่น ถึงปากอ่าวเสด็จประทับเรือรบหลวงถึงจังหวัดระนอง เสด็จจากจังหวัดระนองถึงจังหวัดภูเก็ต เสด็จจากจังหวัดภูเก็ตถึงจังหวัดตรัง เสด็จจากจังหวัดตรัง

โดยกระบวนรถไฟพระที่นั่งถึงจังหวัดสุราษฎร์ธานี ถึงจังหวัดพระนคร

ตำรวจหลวง ร.อ. ไปดูการประหารชีวิตนักโทษ

ตำรวจหลวง ร.อ. ไปดูการประหารชีวิตนักโทษ ถ้านายตำรวจผู้ใดได้รับคำสั่งให้ไปดูการประหารชีวิตนักโทษ ก่อนการประหารชีวิต ๑ วัน นายตำรวจหลวง ร.อ. ผู้นั้นต้องถือหมายไปแจ้งกับเจ้าหน้าที่เรือนจำว่า จะมาดูตัวนักโทษที่จะต้องถูกประหาร เมื่อเจ้าหน้าที่พาไปพบกับนักโทษ จึงสอบถามนักโทษว่าชื่ออะไร นามสกุลอะไร ทำความผิดสถานใด และเบอร์ประจำตัวนักโทษตรงกับเบอร์ในหมายหรือไม่ ถ้าสอบถามไม่ตรงกับหมายให้แจ้งกับเจ้าหน้าที่ว่า สอบถามนักโทษแล้วไม่ตรงกับหมาย ให้งดการประหารไว้ก่อน เพื่อนำความมากราบบังคมทูลให้ทรงทราบต้องทำการไต่สวนใหม่ ถ้าสอบถามนักโทษตรงตามหมายก็ไม่ต้องคัดค้านอะไร จงถามเจ้าหน้าที่ว่าจะนำนักโทษไปเวลาไหน จะได้ไปพร้อมกับเจ้าหน้าที่ รุ่งขึ้นที่จะเอานักโทษไปประหารชิวิต เวลากลางคืนมีเทศน์ให้นักโทษฟัง ให้รับประทานอาหารอย่างสมบูรณ์ เวลาตี ๔ นำนักโทษออกไปยืนที่ซุ้มประตู ตำรวจนครบาลเข้าแถวอยู่ตรงหน้านักโทษ เจ้าหน้าที่อ่านพระบรมราชโองการให้ประหารชีวิตนักโทษฟัง เมื่ออ่านจบแล้ว อ่านพระบรมนามาภิไธย ตำรวจนครบาลทำวันทยาวุธ แล้วนำนักโทษออกประตู ตำรวจ

นครบาลแซม ๒ ข้าง นำนักโทษขึ้นรถยนต์ตู้ ตำรวจนครบาลรักษาการณ์ทั้งหน้ารถและท้ายรถ เมื่อถึงประตูน้ำสระปทุม นำนักโทษลงเรือเก๋ง ๔ แจว มีตำรวจนครบาลรักษาการณ์ทั้งหัวเรือและท้ายเรือ ตำรวจนครบาลลงเรือสำปั้นพายไปข้างหน้าเรือนักโทษอีก ๒ ลำพายคู่กันไปคอยห้ามเรือที่สวนทางมาให้หยุดข้างตลิ่ง เมื่อเรือนักโทษผ่านไปแล้วจึงไปได้ เรือไปตามลำคลองบางกะปิถึงวัดภาษี นำนักโทษขึ้นไปหน้าอุโบสถเจ้าอาวาสให้ศีลและบังสุกุล เสร็จแล้วนำนักโทษเข้าในม่าน มัดนักโทษเข้ากับไม้กางเขนมีเพชฌฆาตผู้หนึ่งแต่งตัวโพกผ้าแดง ใส่เสื้อแดง นุ่งกางเกงแดง ยืนถือดาบอยู่หน้านักโทษ รูปร่างใหญ่โต ท่าทางน่ากลัว อีกคนหนึ่งใส่เสื้อขาว กางเกงขาว มาฉีกเสื้อนักโทษออกแล้วเสกเป่าถอนเลขยันต์ที่ตัวนักโทษสักไว้ เอาดินเหนียวอุดหูนักโทษ และเอาดินเหนียวขีดไว้ที่คอต่อนักโทษแล้วออกไปนอกม่าน เปลี่ยนเครื่องแต่งตัวโพกผ้าแดง เสื้อแดง กางเกงแดงแหวกม่านรำดาบย่างสามขุม ตัวเขาเต้นพราว ตาเขากลอกไปมากัดเขี้ยวเคี้ยวพื้นคล้ายกับยักษ์กระหายเลือด รำดาบมือขวาแล้วจับดาบ ๒ มือ เอาดาบจรดบนคอนักโทษแล้วยกดาบขึ้นเปลี่ยนเอามือซ้ายฟัน เสียงดังปุปุคล้ายกับเอาไม้ไปตีที่นอน เลือดพุ่งขึ้นเหมือนน้ำพุ แล้วเจ้าหน้าที่นำศพไปฝัง เป็นอันเสร็จการประหารชีวิตนักโทษ

กรมตำรวจหลวง ร.อ. ต้องจดเวลาลงดาบเวลาเท่าใดและเพชฌฆาตดาบ ๑ ดาบ ๒ ชื่ออะไร นามสกุลอะไร ข้าราชการที่อยู่ในม่านทั้งหมดต้องจดชื่อ นามสกุล เพื่อจะได้มาทำรายงานกราบบังคมทูลให้ทรงทราบ

ต่อมาเมื่อสร้างเรือนจำบางขวางเสร็จเรียบร้อยแล้ว ย้ายนักโทษจากมหันตโทษไปอยู่เรือนจำบางขวาง การประหารชีวิตนักโทษด้วยดาบเป็นอันยกเลิก คงใช้ยิงเป้าแทนที่ในเรือนจำบางขวางนั้นเอง ตำรวจหลวง ร.อ. ก็งดไม่ต้องไปดูการประหารชีวิตนักโทษอีกต่อไป

งานเบ็ดเตล็ดของตำรวจหลวง ร.อ.

๑. นำพระชัย

๒. นำบรมอัฐิ

๓. ยกพระคันธารราษฎร์

๔. ไปตามผู้ที่ถวายฎีกา มาฟังฎีกาที่ตกลงแล้ว

จบประวัติและหน้าที่ตำรวจหลวง ร.อ. สมัยรัชกาลที่ ๖ แต่เพียงเท่านี้

ประวัติและหน้าที่ตำรวจหลวงรักษาพระองค์ สมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๘

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๘ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

ขึ้นครองราชสมบัติ ทางราชการได้ยุบตำรวจหลวง ร.อ. ไปขึ้นกับตำรวจวัง ทำงานร่วมกันทั้งหน้าที่ตำรวจหลวง ร.อ. และหน้าที่ตำรวจวัง เรื่องที่จะพูดต่อไปนี้ จะพูดถึงหน้าที่ตำรวจหลวง ร.อ. เท่านั้น

คำสั่งกรมวังที่ ๑๔/๒๔๗๒

ข้อบังคับรักษาการณ์สำหรับตำรวจหลวงรักษาพระองค์

ข้อ ๑. ระเบียบนี้ให้เรียกว่า ข้อบังคับกิจรักษาการณ์ตำรวจหลวง ร.อ. ประจำพระองค์

ให้พึงเข้าใจว่า ประจำพระองค์นั้น หมายความว่า เมื่อเวลาตามเสด็จพระราชดำเนิน หรือ ณ ที่ประทับที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯพระบรมราชินีนาถประทับแรมอยู่ ถ้ามิได้เสร็จประทับอยู่ทั้งสองพระองค์ คือแปรพระราชฐานไป ณ ที่อื่นแล้ว ให้เรียกว่าเวรตำรวจหลวง ร.อ. รักษาการณ์หน้าที่กรมวัง (ที่ใดที่หนึ่ง) ดังจะต้องวางระเบียบหน้าที่รักษาการณ์ตามความในข้อ ๔

ข้อ ๒. หน้าที่ตำรวจหลวง ร.อ. ประจำพระองค์ มีหน้าที่รักษาพระองค์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่อป้องกันต่อสู้ราชศัตรูภายในและภายนอกที่จะมาคิดประทุษร้าย หรือบุคคลที่จะมาก่อการจราจล

และหมิ่นต่อพระบรมเดชานุภาพ หรือจับกุมบุคคลที่แปลกปลอม หรือเมาสุรา พกซ่อนอาวุธ วิกลจริต และเป็นคนร้ายพยายามจะลักทรัพย์และแต่งตัวไม่สุภาพ ล่วงล้ำเข้ามาในเขตพระราชฐาน แนวล้อมวง แนวรักษาการณ์ หรือบนที่ประทับอยู่ในสถานที่เหล่านี้ ถึงแม้ว่าผู้นั้นจะไม่แสดงให้ปรากฏโดยประจักษ์แล้วก็ดี ถ้ามีความสงสัยก็มีอำนาจจับกุมได้ทันที

ข้อ ๓. การจับกุม

ในเหตุที่ได้กระทำหน้าที่เหล่านี้ ถ้าผู้นั้นผ่าผืนไม่ยอมให้จับกุมหรือต่อสู้ ก็ให้ใช้อาวุธระงับเหตุตามสมควรแก่เหตุผล

ข้อ ๔. การวางยาม

ในสถานที่แห่งใด ๆ ก็ดี ถ้าได้ตั้งหรือตั้งให้มีเวรตำรวจหลวง ร.อ. ประจำพระองค์ หรือมีตำรวจหลวง ร.อ. ตามเสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐาน ณ ที่นั้นขึ้นแล้ว หัวหน้าผู้บังคับบัญชาจะต้องจัดวางยามมีหน้าที่รักษาการณ์ดังต่อไปนี้

ก. มีหน้าที่ที่ ๑ ยามท้องพระโรง

วางยามเดี่ยวสะพายดาบเป็นอาวุธรักษาการณ์มีหน้าที่ท้องพระโรงหรือ ณ ที่ใดที่หนึ่งซึ่งจะได้สั่งให้ทราบ ยามหน้าที่นี้เรียกว่า ยามรักษาการณ์ท้องพระโรง มีหน้าที่รับผิดชอบตามความในข้อ ๒. บริเวณรักษาการณ์นับแต่อัฒจันทร์ขึ้นไปจนถึง

ท้องพระโรงและตีฆ้องหรือมโหระทึก ก็ต้องเป็นหน้าที่ประโคมตามโมงยาม

ข. หน้าที่ที่ ๒ ยามตรวจ

ให้วางยามเดี่ยวใช้ข้าราชการชั้นสัญญาบัตร ตั้งแต่นายตำรวจตรีขึ้นไปสะพายดาบ หรือปืนเป็นอาวุธสำหรับรักษาการณ์ แต่ถ้าจะใช้อาวุธปืนเมื่อใด ผู้บังคับบัญชาเป็นผู้สั่ง หน้าที่รักษาการณ์ต้องอยู่ที่ใดที่หนึ่ง ซึ่งผู้บังคับบัญชาจะได้ชี้เขตรักษาการณ์ให้มีหน้าที่ตรวจตรารับผิดชอบตามความในข้อ ๒. บริเวณรักษาการณ์ให้อยู่ในระยะสายตาที่มองเห็น และคอยตรวจตรายามหน้าที่อื่น ๆ เพื่อรักษาการณ์ให้เป็นไปตามระเบียบ

หน้าที่ยามนี้ เมื่อผู้บังคับบัญชาโดยตรงผ่านไป จะต้องรายงานเหตุการณ์ในระหว่างเวลารักษาการณ์ให้ทราบทุกครั้ง

ค. หน้าที่ที่ ๓ ยามเกียรติยศ

ให้จัดเป็นยามคู่ ถือหอกเป็นอาวุธรักษาการณ์บนพระที่นั่ง หรือหน้าพลับพลาที่ประทับ หน้าที่รักษาการณ์ต้องอยู่ที่ใดที่หนึ่งซึ่งเป็นทางผ่านเข้าออกทางด้านหน้าผู้บังคับบัญชาจะได้สั่งจัดให้มีขึ้น ณ ที่ใดก็ได้ แต่ถ้ามียามหน้าที่นี้ขึ้นเมื่อใดก็ให้เลิกถอนยามหน้าที่ที่ ๑ ยามท้องพระโรงในหน้าที่แห่งเดียวกันออกทันที และยามนี้ปฏิบัติหน้าที่แทน มีหน้าที่รับผิดชอบตามความในข้อ ๒.

ง. หน้าที่ที่ ๔ ยามทิมดาบรักษาการณ์

หน้าที่ของยามนี้จะต้องจัดขึ้นเป็นหมวดหมู่ หรือยามเดี่ยวแล้วแต่จะมีข้าราชการประจำเวรมากและน้อย ให้พึงถือเวรเป็นเกณฑ์ดังนี้

ถ้ามีข้าราชการตั้งแต่ ๒๔ นายขึ้นไป ให้ตั้งหมวดเกียรติยศขึ้นที่หน้าทิมดาบ ถ้ามีข้าราชการตั้งแต่ ๑๓ นายขึ้นไป ให้วางยามเดี่ยวถือหอกเป็นเป็นอาวุธสำหรับรักษาการณ์

จ. หน้าที่ที่ ๕ ยามรับฎีกาที่หน้าพระลาน ในหน้าที่นี้ให้จัดมีขึ้นในเวลาจะเสด็จพระราชดำเนินผ่านไปมาที่หน้าพระลาน ระหว่างเวลาตั้งแต่เช้าจนเย็น ให้หัวหน้าเวรประจำพระองค์จัดนายตำรวจ ๑ นาย แต่งกายด้วยเครื่องแบบรักษาการณ์ไปคอยตรวจตราและนำราษฎรที่จะมาถวายฎีกา บุคคลที่ถวายนั้นจะต้องเป็นบุคคลที่ปกติและให้ตรวจตราร่างกาย และวัตถุใด ๆ ที่มีมาเสียก่อนว่าจะต้องปราศจากอาวุธสิ่งใด ๆ และจะต้องตรวจข้อความในฎีกาให้ถูกต้องตามระเบียบ ถ้าสงสัยอย่างใด ด้วยประการต่าง ๆ แล้ว ให้งดอย่านำถวาย ให้นำตัวผู้นั้นส่งยังหัวหน้าเวรรักษาการณ์พิจารณาก่อน

ฉ. หน้าที่ที่ ๖ ตำรวจหลวงรักษาพระองค์ ตามเสด็จพระราชดำเนิน

มีหน้าที่รักษาการณ์ตามความในข้อ ๒ แห่งข้อ

บังคับนี้ ผิดกันแต่จะต้องวางยามรักษาการณ์หน้าที่ในหน้าที่หนึ่ง ตามเกณฑ์ดังนี้

ถ้ามีข้าราชการตั้งแต่ ๔ นายขึ้นไป ให้จัดยามท้องพระโรงขึ้นรักษาการณ์ ถ้ามีข้าราชการตั้งแต่ ๑๒ นายขึ้นไปแล้ว ให้จัดยามตรวจขึ้นรักษาการณ์อีกหน้าที่หนึ่ง เป็น ๒ หน้าที่ ถ้ามีน้อยกว่าที่ได้บัญญัติไว้นั้นแล้ว ไม่ต้องวางยามรักษาการณ์ คงให้มีแต่หน้าที่ตรวจตราระวังรักษาการณ์ตามโอกาสอันสมควร

ข้อ ๕. การรายงาน

เมื่อมีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดเกิดขึ้นในหน้าที่รักษาการณ์ ตามความในข้อ ๒ ให้ผู้บังคับบัญชาหัวหน้าเวรรักษาการณ์ รายงานเหตุการณ์ยังผู้บังคับบัญชา จนถึงเสนาบดีกระทรวงวัง

ข้อ ๖ การมาอยู่เวร

ในระหว่างที่พักอยู่ที่ทิมดาบหมวดรักษาการณ์ ในเวลานอนและเวลาปกติ ห้ามมิให้ข้าราชการตำรวจ ร.อ. แต่งกายอย่างอื่น นอกจากนุ่งผ้าม่วงสีน้ำเงิน หรือแต่งตัวไว้ครึ่งท่อนในเวลาที่พักผ่อน เมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้น ก็จะได้ไปในที่เกิดเหตุได้ทันท่วงที และข้าราชการที่มาอยู่เวรรักษาการณ์นี้ จะต้องมีเครื่องแต่งกายแบบรักษาการณ์ทั่วทุกนาย

เมื่อเวลามีเหตุการณ์เกิดขึ้น ให้ผู้บังคับบัญชา สั่งแต่งกายรักษาการณ์เรียกประชุมไว้ให้พร้อม ผู้ใดขาดให้รายงาน

ข้อ ๗. การใช้อาวุธปืนประจำการ

อาวุธและกระสุนปืนที่ประจำอยู่ที่ทิมดาบหมวดรักษาการณ์นั้น จะออกใช้ระงับเหตุการณ์ได้ในเวลาที่มีผู้มาก่อการกำเริบหรือมาประทุษร้าย เข้าปล้นและแย่งชิง หรือยกพวกบุกรุกล่วงล้ำเข้ามาในเขตที่ต้องห้าม หรือเกิดไฟไหม้ขึ้นในเขตพระราชฐานที่เสด็จประทับเหล่านี้ จึงให้ผู้บังคับบัญชาที่มีอาวุโสสูงในที่นั้น จ่ายแจกอาวุธและกระสุนปืนแก่บรรดาตำรวจ ที่ได้สวมเครื่องแบบในที่หมวดเวรรักษาการณ์ทั่วกัน เพื่อแยกย้ายไปรักษาพระองค์พระบาทสมเด็จพระอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี เพื่อจะได้ต่อสู้ราชศัตรู ที่ได้ล่วงล้ำเข้ามาในที่ระโหฐาน

ข้อ ๘. การเก็บรักษาอาวุธปืน

ปืนและกระสุนปืนประจำหมวดรักษาการณ์นั้น ให้สมุหบัญชีจ่ายไว้ประจำการมีจำนวนปืน ๑๒ กระบอก กระสุนปืนกระบอกละ ๒ ตับ ให้เก็บไว้ในหีบเหล็ก ลงกุญแจและหีบที่เก็บปืนและกระสุน ลงกุญแจต่อหัวหน้า เวรรักษาการณ์แล้วมอบลูกกุญแจและหีบที่เก็บปืนและกระสุนปืน ให้หัวหน้าเวรเป็นผู้รักษา ต่อเมื่อใดที่หัวหน้าเวรรักษาการณ์จะไม่อยู่ประจำทิมดาบจึงให้มอบลูกกุญแจไว้ต่อผู้บังคับบัญชาที่รองลงมา ซึ่งประจำอยู่ ณ ที่ทิมดาบนั้น ให้สมุหบัญชีตีตราประจำไว้เป็นสำคัญ เวลาส่งเวรให้ส่งลูกกุญแจตรวจตราที่ตราประจำเรียบร้อยเป็นสำคัญ

ข้อ ๙. ทำหน้าที่กรมวัง

ในเวลาปรกติที่มิได้มีเหตุการณ์เกิดขึ้นในข้อ ๗ เวรตำรวจหลวง ร.อ. ประจำพระองค์จะต้องช่วยปฏิบัติราชการในหน้าที่กรมวัง ณ ที่นั้นด้วยตามสมควรแก่กำลังที่มีอยู่

ข้อ ๑๐ เหตุการณ์

เหตุการณ์ที่มีเกิดขึ้นในพระราชฐาน หรือในแนววงล้อม แนวยามรักษาการณ์ ซึ่งเวรตำรวจหลวงประจำองค์ตั้งอยู่ นายตำรวจชั้นผู้ใหญ่จะต้องไต่สวนชั้นต้น ทำรายงานไว้ ถ้าหากมีพระราชประสงค์จะทรงทราบก็ให้กราบบังคมทูลพระกรุณาได้ทันท่วงที แล้วไปพึ่งการไต่สวนของเจ้าหน้าที่แผนกอื่น ๆ ต่อไป

ให้ใช้ระเบียบการนี้ตั้งแต่วันที่ได้สั่งนี้เป็นต้นไป

กรมวัง

สั่งมาแต่ ณ วันที่ ๕ กรกฎาคม พระพุทธศักราช ๒๔๗๒

มหาเสวกตรี พระยาสุรวงศ์วิวัฒน์

ทำการแทน

ในตำแหน่งสมุหพระราชมณเฑียร

ตามคำสั่งข้างบนนี้ เป็นคำสั่งให้ตำรวจหลวงรักษาพระองค์ทำหน้าที่รักษาพระองค์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินี เท่านั้น

ส่วนหน้าที่อื่น ๆ ที่ตำรวจหลวงรักษาพระองค์ จะต้องปฏิบัติราชการยังมีอีกมาก ให้ปฏิบัติราชการเหมือนสมัยรัชกาลที่๖

รัชกาลที่ ๖ รัชกาลที่ ๕ ตำรวจหลวงรักษาพระองค์ปฏิบัติราชการเหมือนกันกับรัชกาลที่ ๗

จบประวัติและหน้าที่ตำรวจหลวงรักษาพระองค์ แต่สมัยรัชกาลที่ ๕, ๖, ๗, ๘, และ ๙ แต่เพียงเท่านี้

ขุนตำรวจโท พระสุริยภักดี บันทึก

วันที่ ๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๑๐

(จากหนังสือ คู่มือตำรวจนครบาล)

พิมพ์ที่บัณฑิตการพิมพ์
หลังวิทยาลัยครูเพชรบุรี กรุงเทพมหานคร โทร. 2829942
นายเจียง รุ่งเรืองธรรม ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา 2519